

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

Szerkeszti a püspöki hivatal
A szerkesztésért felelős FUTÓ ANDRÁS
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
DEBRECEN, KÁLVIN-TÉR 17. SZ.

Megjelenik minden hó 15-én. = Előfizetési ár 1 évre 4 P 80 f.
Postatakarékpénztári csekkszám: 43,916.

A húsvéti kő.

(Dr. Baltazár Dezső.)

A Jézus sírja szája egy kővel lett lezárva. Máté és Márk evangélisták egyezően úgy írják meg, hogy a követ arimathiai József hengerítette a sír szájához. Lukács és János evangélisták is említik a követ, de ők nem nevezik meg, ki tette oda. Csak azt említik, hogy a sírhoz a hétnek első napján menő asszonyok elhengerítve találták a követ. Mivel a követ a Jézus iránt kegyelettel viseltető arimathiai József helyezte oda, az kétségtelenül a jóakarát ténye volt. A sír sziklába volt vájva. A száját valami ajtóval vagy kővel kellett elzárni. Elzárni pedig azért kellett, mert különben állatok martalékává vált volna a szent test, amely elhordozta tisztaságban és ártatlanságban a világ bűnét.

A követ tehát jóakarát hengerítette oda. Olyan jóakarát, amely csak azt látta, hogy meghalt a mester s így testének örök nyugóhelyét meg kell a háborítástól menteni. Ez a jóakarát csak a múltat látta s azt temette el kegyelettel. Ez a jó, nemes ember sajnálta Jézust. Megadta neki a végtisztességet s azt a reményt, amivel a Jézus nagyságát sok dicsőség váradalmával körülövezte, odatemette szomorúan Jézus mellé s aztán elment és nem is mutatkozott többé. Ennek így kellett lenni: gondolta magában. Hitte, hogy megszabadítja ez a csudálatos ember magát is, népét is, az egész világot is. És imé, nincsen már belőle egyéb, mint egy csendes sír, az örök lemondás temetője.

Szép szokott lenni az ilyen jóakarát. De előborzad belőle az a hidegség, ami a kőnek tulajdonsága. Nincsen benne élet. Nincsen folytatás a jövő irányában. Csak zárni tud. Nyitni nincs benne se erő, se hit, se remény. Így zárogatja mostanában a világ a szabadság sírját. Az emberi bölcsesség irástudói, a pogányosodás papi fejedelmei, a vénné bénult fiatalság s a világ fegyverbe öltözött hatalmasságai sírba tették a világmegváltó szabadságot s a sok jóindulatú, gyámoltalan arimathiaiak, a kegyeletbe beálmosodott félnék lelkek: „ennek így kellett” lenni mondással oda hengergetik a sír szájához a feledés követét, aztán elmennek állati sorban leélni szánalmas életük további szakát.

Nem fontosság híján való dolog, amit a kővel kapcsolatban Máthé evangélista még megír. Megírja, hogy a papi fejedelmek és a farizeusok elmennek Pilátushoz kérni: hogy őriztesse a sírt, mert eltalálják a testet lopni s elhíresztelik róla, hogy feltámadott. Pilátus elzavarja őket. Nem nyugodtak, hanem elmentek a sírhoz és „lepecsételték” a követ s „őrizőket” állítottak a sír elé. Ez már aztán rosszindulatból történt. A lepecsételés is. Az őrizetés is.

De ebben a rosszindulatban több a biztatás, mint a lemondó megnyugovásban. Azok a pecsételők és őriztetők lehetők tartották a Jézus feltámadását. Az csak képmutatás volt náluk, hogy az ellopás lehetőségéhez a feltámadás elhitetését is fűzték. Hiába lopták volna el a holttestet; olyan eleven embert nem tudtak volna másikat találni, akin ott lettek volna a szegek és dárdaütés halálos sebei. Félték a feltámadás valóságától. Ez az igazság. Éspedig boldogító igazság.

Míg a szabadság sírját írásokkal, szólamokkal, parancsokkal és törvényekkel pecsételgetik, amíg fegyveres őrizés alá kell venni feltámadásának kijáratát, addig nem kell félni a szabad-

ságot. Amíg félnek tőle, addig mindig hatalom lesz. Ha olyan valami volna a szabadság, hogy születik, él és meghal, akkor nem félnének tőle. A szabadság azonban csak született, csak él és a tetszhalálnál sohasem száll mélyebbre az enyészet lépcsőzetén.

Míg ember él, addig lesz szabadság. Ha minden ember elpusztul, akkor is lesz szabadság. Az Isten szabadsága, amely feltétlen és örök, mint ő maga. Aki el tud képzelni embert lélek nélkül, vagy test nélkül, annak elbír a képzelete szabadságnélküli világot is. Az ilyen képzelő azonban a közveszélyesség rácszatán keresztül jogosult lefolytatni teljesen hasznavehetetlen, sőt veszedelmes vizsgálódásait.

Összehordhatják a föld gyomrának és bércecs tarajának minden köveit, a vasércek egész világkészetével összeszoríthatják tagolhatatlan egységbe, pecsétviasszá változtathatják a tengert s reákenhetik a kőre s évig halmozódó törvénykönyvekkel lepecsételhetik: a szabadság még is élni fog és kijő a sírból. A vasat rozsdává porlasztja a harmat gyöngye s a napsugár szelíd parancsára a sziklát termő talajjára izesíti egy piciny csira. Ilyen a szabadság. Ilyen is, de olyan is, mint Jézus, aki szabadságának fejedelmi pompájával lépett ki a sírból, mint élet királya. És ilyen a mi szabadságunk is és ilyenek vagyunk mi magunk is, akik hiszünk a feltámadott Jézusban.

HÚSVÉTI HIT.

*Ma mindenkinek meg kell látnia,
Hogy nincs a sírban az Isten Fia:
Sírjáról a nagy kő elvételét,
Életre kell, ki megfeszítettet.*

*Hová lettek a farizeusok?
A Júdások és a Pilátusok?
Az Életet is halálra vivők?
A holtat is fegyverrel őrizők?*

*Én lelkem örvendj, ki a sírba szállt:
Harmadnapon meggyőzte a Halált!
Szent teste, mely a sírba roskadott,
Húsvét hajnalra im, feltámadott!*

*Feltámadott, mert megmondotta Ő,
Hogy igazsága napvilágra jő,
Hogy éjjele, a vértől harmatos,
Nem tart örökké, csak harmadnapos.*

*Érettünk jött, miattunk szenvedett,
Halála ott fent elvégzetett
S a kerszfán is szánó kebele.
Bűneinknek zsoldját fizette le.*

*S mert bűneink rütsága volt a gát:
Váltságul adta ártatlan magát
S hogy lelkünket ne várja kárhozat:
Fehérre mossa tiszta áldozat.*

*Én Jézusom, ma lettél énnekem
Reményem, üdvöm, örökéletem,
Ma diadalmas példád így tanít:
Feltámadunk. — Ez a húsvéti hit.*

BAJA MIHÁLY.

A biharmegyei hajdúvárosok történetéből.

Egyik egyházi lap az éhes Alföld címen írt arról a testi nyomorúságról, amelybe az alföldi községek jutottak és ennek az orvoslását különleges módon gondolta megtalálni. Minthogyha a mi alföldi népünkben hiányoznék a lélek, a lelki táplálék. Éppen olyan ember ír erről a kérdéstről, aki ha a magához közelebb eső gyülekezetek életét őszintén és komolyan megnézné, láthatná az ürességtől kongó templomokat, másutt viszont láthatná a mi Alföldünkön a zsúfolt templomok vallásos áhitatát, ami azonban nem pótolhatja azt a testi szegénységet, amelybe az Alföld népét a földnélküliség, illetőleg a hibás földpolitika juttatta és aminek a politikai hatalom volt az előidézője, amelynek gyökerei évszázadokra nyúlnak vissza 1711-ig. A szatmári béke pontot tett a jogiért és földéért küzdő magyarság és kálvinizmus küzdelmei után. De ha volt valaha szerződés, amelynek pontjait a magát győz-

tesnek hívő résznek kívánta megtartani, akkor ez volt a legragyogóbb példa. Rákóczi és bujdosó társai jól látták, hogy mi készül és ösztönszerűen érezték, hogy a majtényi rónán indult meg annak a politikának a forrása, amelyiknek e szomorú vége a trianoni béke. A szatmári béke 3. pontja azt ígérte, hogy a vallások szabadságáról szóló törvényeket Ófelsége mind Magyarországon, mind Erdélyben híven megtartja és hogy mennyiben felelt meg ez az igazságnak, azt majd az a történetíró fogja kimutatni, akinek több ideje és nyugalma lesz a XVIII. század protestáns küzdelmeinek, elnyomatásának, iskolái elvételésének, templomai bezárásának, földbirtokai elkobzásának, magyar kálvinista lakosai rendszeres földönfutóvá tételének megírására, mint nekem adatott.

Az V. pont azt tartalmazza, hogy a jászok, kunok és a hajdúk kiváltságai, amennyiben sérelmet szenvedtek, a zországyúléson helyreállíttatnak. A IX. pont szerint Ófelsége mind Magyarország, mind Erdély jogait, szabadságait és törvényeit szentül és sértetlenül fenntartja és nem tűri, hogy az adott

kegyelem ellenére bárki is újabb üldözéseknek vagy bántalmaknak legyen kitéve.

Lássuk miként értelmezte ezt a hatalom éppen a hajdúkra vonatkozólag.

Hajdúknak mi csak azt a tíz hajdúvárost ismerjük, amelyekből hatnak sikerült a maga jogait és szabadságait a szatmári béke után megoltalmazni, ellenben Egyek, Csege, Polgár és Kálló jogai nem rögtön, hanem évtizedekig tartó küzdelmek után fegyveres erőszakkal vétettek el, amikről jelen cikkem során nem óhajtok hosszabban megemlékezni.

Hajdúvárosokat nemcsak Bocskai István alapított, hanem utána talán még nagyobb mértékben a szerencsétlen Báthory Gábor, sőt Bethlen és a Rákócziak is, amiknek történetét érdekes dolog lenne összeszedni. Még a magyar törvényhozás is megemlékezik ezek némelyikéről, így például az 1635. évi LXVIII. tc., amelyik Nyíregyháza, Tég-lás, Szentmihály, Dob, Búd, Újfehértó és Bátor, valamint tiszáninnen Hernádnémeti, Hidvég, Gesztely és társai hajdú jogait megszünteti, jórészüket az egri érsek tulajdonába adja. Ugyanígy az 1638. évi LXIV. artikulus, amelyik az 1635. évi LXXXI. artikulusnak azt a rendelkezését, amely Kálló városának jogait megszünteti, megújítja azzal, hogy a Kállay-családnak azonban kártalanítás adandó, mert Kálló akkor az erdélyi fejedelemséghez tartozván, az országgyűlés erre vonatkozó határozata éppen úgy, mint a zempléni és borsodi hajdúvárosok jogainak megszüntetésére vonatkozó végzések csak jámbor óhajtások (pia desideria) maradtak, mivelhogy az erdélyi részekben a fejedelmeknek erre vonatkozó rendelkezései törvényeseknek ismertettek el. De nem akarok rátérni a harangodi és borsodi hajdúközségek jogi és ezzel összefüggőleg a vagyoni kérdésének tárgyalására, menjünk csak vissza a biharmegyei községekre, az éhes Alföldre.

Nagyvárad elfoglalásáig ezen a részen az erdélyi fejedelmek és országgyűlések rendelkezései voltak érvényben és az approbata constitutiones régni Transilvaiae etc. törvénykönyv harmadik részének 86. titulusa szerint az Erdélyhez tartozó hajdúvárosok a következőkben vannak felsorolva: Szalonta, Ürögd, Szentmárton, Tamási, Harsány, Körösszeg, Komádi, Vekerd, Sas, Régen, Félegyháza, Bagamér, Mikepércs, Bagos, Konyár, Derecske, Berettyóújfalu, Kaba, Sáránd, Tépe.

Összesen húsz színmagyar kálvinista község. Hogy mit jelentett ez a jog, azt legjobban bizonyítja az, hogy Derecske és társai még 1840-ben is hajdú kiváltságukat keresik a királyi táblán, ezek pedig még akik felbirták emelni szavukat a 140 esztendő jogfosztás után a következők voltak: Derecske, Kaba, Berettyóújfalu, Szalonta, Bagos, Sáránd, Konyár, Sas, Komádi és Félegyháza. A többiek is keresték volna, de már nem volt meg hozzá a módjuk, elvétetvén tőlük anyagi eszközeik. Mit jelentett ez a hajdúvárosi jog? Azt megmondja a hivatkozott konstitúció V. artikulusa. Azonban egyet mindenesetre jelentett, hogy az egész határt ők birtokolták teljes szabadsággal, földesúr nem volt, jobbágyi szolgáltatás alól mentesek voltak, adót városenként fizettek, katonáskodni a megszabott mérték szerint városenként tartoztak és kevés kivétellel ugyanolyan jogokban részesültek, mint egyéb vitéz és nemes rendek és előjáróikat: had-

nagyaikat, kapitányaikat maguk választották és a váradi főkapitány parancsnoksága alá tartoztak. Ezen erdélyi törvény és a szatmári béke 3. pontja alapján 1711 után mindeme hajdúvárosok élni kívántak hajdú jogaikkal, azonban a magyar helytartótanács csendesken 20—30 esztendő múlva elszedegette a jogaikat, megszüntette a szabadságaikat, földesuraknak adományozta határaikat, ami ellen szeszszendős perekkel próbálkoztak ugyan védekezni, hiába. A jogot az értelmezte, akinél a hatalom volt és a hatalom nem a hajdúknak kedvezett. Megpróbálták akképpen is érvényesíteni jogaikat és szabadságaikat, hogy országos nemesseget szereztek a hajdú-nemesség helyett, azonban ezzel sem tudtak célt érni, mert a későbbi törvények egészen 1829-ig azt rendelték, amely nemesek pedig földesurak joghatósága alá tartozó jobbágytelken laknak, a jobbágyi szolgálatot teljesíteni kötelesek. Egy-egy ilyen rendelkezés mögött tizezreknek és főleg a magyarság gerincét kitevő református nemeseknek a jogfosztása rejtőzött.

De vegyük sorra annak a húsz hajdúközségnek és birtokviszonyai alakulásának történetét 1711-től a mai napig.

Először Szalonta. Jelenleg román megszállás alatt. Hajdújogait megénekelte Arany János. 1687 után, amikor a török megszállás alól felszabadult, úgy bántak vele, mint meghódított területtel és 1702-ben Eszterházy Pál nádor zálogba kapta Nagyszalontával együtt a 130 ezer holdnyi derecskei uradalmat, amely 1745-ben Eszterházy Antal Pál herceg tulajdonába került adomány gyanánt. 1848-ig vitatta a város a maga jogait és még akkor is több mint kétszáz nemesi család lakott benne, el is mentek mind honvédeknek, hogy visszaszerzik az ősi szabadságot, de Világosnál megismétlődött a majtényi eset. Jobbágyi szolgáltatást a lakosai sohasem teljesítettek a herceg Eszterházyaknak, hanem határukat osztatlanul örökös szerződésnél fogva bírták, ami azt jelentette, hogy az egész határt használták és csak bizonyos minimális bért fizettek a földesurnak. 1873-ban az Eszterházy-család ezen részekben fekvő birtokai eladatván, határuk egy része a váradi római kath. püspökség kezébe került és az úrbéri rendezés kapcsán jobbágyokul kezeltetvén a határból tízezer hold föld orosi pusztá, melyet 1776-ban még a lakosság birtokolt, mint földesúri tulajdon kiszakított és ez a rész a nagyvárad káptalan tulajdonába ment át. Jelenlegi birtokviszonyait nincs módomban ismerni. Valószínűleg nem kedvező a magyar reformátusságra nézve.

2. Ürögd. Nagyvárad mellett. Magyar református lakossága 1718-ban a tatárok által elűzetett. A község 1720-ban a váradi deák püspök birtokába adatván az az elűzött magyar lakosok helyére görög, keleti román lakosokat telepített, akik ott ma is birtokosok.

3. Szentmárton. Ma Berettyószentmárton. 1740 táján földesuraknak adatott, akik a református lakosság megtörésére részint felvidéki római katolikus tót (báró Rudnyánszky-család), részint görög keleti oláh lakosokat telepítettek és a magyar református lakosságot zselléreké minősítették le, azaz teljesen földnélküli szolgákká. Birtokviszonyai ma is szomorúak.

4. Tamási. Ma Paptanási román megszállás

alatt. 1728-ban ez is a váradi deák káptalannak adatott. Lakosai nemes jogaikat elég ügyesen védelmezték és ide a káptalan oláhokat telepíteni nem tudott. Ma is jómódú magyar község.

5. Harsány. Ma Körösnagyharsány. Szintén a váradi deák káptalannak adatott. Lakosai elég ügyesen védelmezték birtokjogaikat, azonban a határ egy része mégis a káptalan tulajdonába ment át, valamint a Juricskai és más családok birtokába és a község lakosainak terjeszkedési lehetősége nincs. 1757-ben még hajdú-cimerrel öntették az új harangjukat.

6. Körösszeg, amely 1727-ben a Szt. István-hegyi prépostság és a gróf Csáky-család tulajdonába ment át és a magyar lakosság helyére görögkeleti lakosokat telepítettek, vagyis tiszta román község. A földreform gondoskodott róla, hogy a régi román jobbágycsoportok birtokába kerüljön a föld.

7. Komádi. 1745 után az Eszterházy-család lett a földesura, akik azonban nem tudták a község nemes lakosait úrbéri szolgáltatásra kötelezni és szerződés szerint bírták a határt, a tagosításkor a határ egy része elvétetett a lakosságtól és az Eszterházy-család által eladtván más birtokosok tulajdonába került. A lakosságnak ma a terjeszkedési lehetősége megszűnt.

8. Vekerd. 1735 táján földesúri tulajdonba került, akik a magyar lakosságot elűldözték, helyükre görögkeleti oláhokat telepítettek, akik megmagyarosodtak ugyan, de ma is görög keletiek.

9. Sas. Ma Mezósas. 1745-ben itt is az Eszterházy-család lett a földesúr, azonban mint Fényes Eiek megírja, mióta hajdúi szabadságát elvesztvén, földesúr alá került, úrbért sohasem szolgált, hanem szerződés mellett bírta magát. Ma is tiszta magyar község.

10. Régen. Bihar város szomszédságában, ma puszta Régeny néven. 1728-ban a váradi deák-püspök tulajdonába került, aki a tatárok által elpusztított községet többé nem építette be.

11. Félegyháza. Ma Biharfélegyháza. Földesura szintén az Eszterházy-család lett, de ennek csak bizonyos taksát fizettek. Ma román megszállás alatt is színmagyar kálvinista község.

12. Bagamér. 1784-ben Bakó pater katonai hatalommal foglalta el a községet. Váradi deák püspök tulajdonába kerülvén, hajdú szabadságait elvesztette, bár azért hosszasan perlekedett. A káptalan a lakosság megtörésére román görög katolikus zselékeket telepített ide. A tagosításkor a határ egy része a káptalan tulajdonába került. A lakosság ma szegény. Terjeszkedési lehetőség nincs.

13. Mikepéres. 1728-ban szintén a váradi deák káptalan tulajdonába adatott és a határ jórésze a tagosításkor annak a tulajdonába került. Mivel addig a határt ha szolgáltatások ellenében is, de teljes egészében a református lakosság használta, a tagosítás rájuknézve a kereseti lehetőségeket illetően nem kedvezően végződött. Ma terjeszkedési lehetőség nincs.

14. Bagos. Ma Hajdúbagos. Herceg Eszterházy Pál tulajdona lett, 1745-ben, azonban a lakosok az egész határt szerződés alapján bírták és 1848-ban az Eszterházy-családnak csak 13 hold erdő-majorsága volt. Ma is jómódú magyar református község.

15. Konyár. Herceg Eszterházy Pál birtoka lett, akitől szerződés szerint bírták a határt és a földes-

úrnak semmi majorsági birtoka nem volt. Ma is jómódú református község.

16. Derecske. 1745-ben Herceg Eszterházy-család birtokába kerülvén, az uradalom központi intézősége itt székelte és bár a lakosság szerződés szerint bírta a határt, a földesúrnak semmi majorsága sem volt, a földesúr csupa katolikus alkalmazottakat hozott ide, azok részére a határ egy részét plébániai javadalom címen szakította, a tagosításkor a határ egy részét elvette, amely 1877-ben idegen birtokosoknak adatott el. A legnagyobb része a határnak megmaradván református kézen, az éhező Alföld reá nem vonatkozik.

17. Berettyóújfalú. Határát az Eszterházy hercegektől szerződés szerint bírták s jómódú lakossága már 1848 előtt bérelte Herpály, Andaháza és Kozmapusztákat, valamint Kórógy-pusztát. Egyrészüket a lakosság meg is vette és így az éhező Alföld reá sem vonatkozik.

18. Kaba. Eszterházy birtok lett 1745-ben és határát szerződés szerint bírta a családtól. A tagosításkor a határ egy része kiszakítván a földesúr részére, az 1877-ben idegen tulajdonba került. Terjeszkedési lehetőség nincs.

19. Sáránd. Szintén Eszterházy birtok lett és határért 1847-ben még csak 2400 váltóforint használatra fizetett a családnak. Tagosításkor is alig valami szakított ki. Ma is elég jómódú szorgalmas község.

20. Tépe. 1728-ban a váradi deák nagy prépost lett a földesura, akinek itt már 1848 előtt emeletes és tornyos kastélya volt. Tagosításkor határa fele a káptalan házi kezelésébe került. A népek terjeszkedési lehetősége nincs.

Hogy elvesztett jogaikat megvédezhessék, ezek a kismizett hajdúvárosok pereket kezdtek. Megvoltak adományleveleik Bocskaytól, Apaffytól, de mivel azoknak érvényét nem ismerték el, megkeresték a régi erdélyi országos nemes leveleiket, vagy szereztek magyar nemességeket. Mária Terézia örökösödési háborúiban, valamint a hetéves háborúban és már előbb III. Károly török háborúiban nagy számban hadakoztak az alföldi református magyarok, akik onnan nemeslevelekkel tértek haza, de az armális nemesség praedium nélkül — titulus sine titulo — nem sok előnyt jelentett.

Ezelőtt, mintegy évvel, egyik egyházi lapnak beküldöttem a biharmegyei községek XVIII. századbeli birtokos változásának a leírását. Nem találtam a közlésre alkalmasnak. Lehet ez sem fog.¹ De ha ma az éhező Alföldről írunk, ne felejtjük el, hogy az alföldi magyar református lakosságnak nagyon kevés befolyása volt a birtokjogi viszonyok mai alakulására nézve. Nélküle, illetőleg ellene döntöttek. Abba is kevés beleszólása volt, hogy az alföldi vizek szabályozása és a mocsarak lecsapolása miképpen hajtassék végre. Örökre jellemző az alföldi vizek szabályozására nézve Mária Teréziának ama döntése, amellyel az Alföldet szabályozni akaró és hajózható csatornákkal ellátni kívánó hollandus társaság ajánlatára ezt írta: „eretnekeknek engedély nem adható”. Jó kálvinista Vásárhelyi Pál más tervek szerint akarta a Tiszát és mellékfolyóit szabályozni, amelyik öntözőcsatornákkal és víztartó medencékkel tette volna lehetővé, hogy az Alföld ne vál-

¹ Nem a Debreceni Protestáns Laphoz küldetett. Készséggel elfogadjuk. Szerkesztőség.

tozzék vízszegény, homokos és szikes sivataggá, de belehalt a családásokba és abba, hogy a káptalan nagybirtokok képviselői, akik a vízszabályozó társaságok igazgatóságában ültek, takarékosági szempontból minden okos tervet elleneztek.

Ami már most azt az észrevételt illeti, hogy az éhező Alföldnek az oka az, mert nincs lelki vezetés, kénytelen vagyok megjegyezni, hogy a lelki vezetés hiánya nem a református egyházban volt meg, hanem a politikai és hatalmi vezetőkben.

Én bejártam ezelőtt másfél évtizeddel paraszt-szekeren a Duna-Tisza-közét és láttam az ottani elmaradott gazdasági életet és földművelési munkát, a mocsarakat és sivatag homokbuckákat; figyelemmel kísértem a nagy csatorna építést, amely a nagy vizeket szabályozni akarta, olvastam legújabbán az árvizet, mely a csatornázás helyett vízőzónnel pusztította el az emberi munka eredményét. Sohase merném állítani, hogy a lelkipásztori vezetőkben volt a hiba. Bejártam a puszták lakosait, ahol földkunyhókban laktak és nem volt meg az embereknek a mindennapi kenyerük. Soha nem láttam iskolát és soha nem voltak templomban. Voltam véletlenül és éppen tudományos bibliográfiai meghívásra nagyon népes gyülekezetben vasárnap délelőtt, ahol kinn a piactéren két ezren ácsorogtak és benn a templomban vasárnap délelőtt csak kétszázan voltak.

Voltunk nagy alföldi gyülekezetekben lelkes és presbiteri értekezleteken, ahol csaknem húsz ezer lélekből ünnepélyes alkalommal a helybeli lakosok közül alig kétszázan járultak az Úr szent asztalához. És én nem kárhoztatom a módszert, hanem kárhoztatom a rendszert és mintahogy a nagy csatorna árvizét és pusztítását nem tudta volna meggátolni a különböző egyesületeknek tízezer sem, az egyházi élet megújítását nem látom és hiszem az egyletésdiben, hanem a kálvinizmus evangéliumból sugárzó erejének az iskoláktól kezdve az igehirdetésen keresztül az egész életet irányító jóravezérlő és Isten útjait megértő és követő hatásától, mert örök igazság Ézsaiás próféta I. R. 15—17. verse, amelynek magyarázata Galat. 5. r. 19—23. v. és tovább. Amaz éhező Alföld népe nem azért fogyatkozott meg a testi kenyérben, mert gyarló volt a lélek, hanem azért, mert nem a Krisztus lelke vezérelte azokat, akik a sorsát intézték, mert mit tehet az ember, ha a lélek kész, de a test erőtelen. Márk 14. r. 38. v. És hol van a testi erő, mely a világi hatalmasságokkal szemben megfelelő fegyver nélkül diadalmaskodni tudna?

Vásárhelyi Pálról tudni kell: úgy csinálta meg a Tisza szabályozás tervét, hogy az Vásárosnaményig hajózható legyen. 1845-ben az Akadémiai székfoglaló értekezése ez volt: a Berettyó-folyó hajózhatóvá tételéről és nem csupán a Berettyót, hanem a Köröst is hajózhatóvá kívánta tenni. Mi lenne ma az Alföld, ha olyan korán be nem végzi az életét és ő hajtja végre a Tisza vízmedencéjének szabályozását. De hát megölte a munka és a szegénység. Akkor tették már jófizetésű állásba, amikor az elsenyvedt testre már csak az elmúlás várokozott.

Régi szabadságleveleket és feliratokat valaha a református egyházak levéltárai őrizték. A községek nem adhatván a költséget, mert a vármegye nem a lakosság pártján volt, sok helyen a perköltségeket is az egyház pénztárába fizették be a hívek és onnan fedezték. Vajjon megvannak-e valahol az erre-

vonatkozó irások, vagy kidobták-e őket, mint 1848 után nagyon sok helyen a régi privilegialis leveleket, amelyek miatt később a regale-váltás alkalmával olyan sokat vesztek a református egyházak és van-e a mai nemzedéknek fogalma arról, hogy nem volt az mindig így, ahogy most van és ha most nem jól van: volt idő, mikor bőlebb korszakban jobban volt, mert a magyar népet okosabban szeretők vezetők, helyesebb intézkedéseket tettek és ha a régi jogokat vissza nem szerezhettük is: vissza kell térnünk a régi okosok jobb és bőlebb intézkedéseire, hogy ne legyen a magyar Kánaán éhező Alföld, hanem Istennek áldott országa.

Nagykálló, 1936 március 31.

Görömbey Péter,
református lelkész.

Templomkéregetők az ősmagyarok hazájából.

A templomkéregetőkkel éppenséggel elég dolgom, hajom van nekem is.

Különös foglalkozás is, az a templomkéregetés. Sokszor bizonyos hajlam, rátermettség szükséges annak megindításához, elkezdéséhez.

Ismerek például olyan községet, ahol a papnak már fürdőszobája is van. S mégis hívei közül egyiket magyart útnak indít gyűjtés végett olyan községbe, ahol örvend a Nagytiszteleltű úr, ha valami jófajta hordóban avagy teknőben üdíti fel testét némely alkalommal.

Dehát Pál apostol szerint a kegyelmi ajándékok különbözőek. Mindig voltak és lesznek élelmes és élhettelen emberek.

No de az effajta elmélkedés nem azt jelenti, hogy nem kell kéregetni s nem kell alamizsnálkodni.

Vannak esetek, amikor jogosult dolog a templomra való kéregetés, amikor a kéregető atyafiak megérdemlik a támogatást.

Ilyen két atyafi érkezett nemrégem hozzám.

Éppen ebédeltem. S így bezártam az iroda ajtaját. Mert mifelénk a legújabb időkben annyira elszaporodott az ügyes-bajos, kéregető emberek száma, hogy holmi túlságba vitt irodaszeretet, ebéd idején is nyitva tartott irodaajtó mellett, tiszter is abba kell hagyni egy-egy szerény kétfogásos ebédet — a sok jövő-menő ember miatt.

Így aztán ez alkalommal is, a cseléd szölt be hozzám, miszerint templomkéregetők várnak reám a konyhában.

Ki is mentem hozzájuk azonnal.

Egy szőke nagybajuszu férfiú és egy zömök, barna, feketeszemű atyafi állott előttem.

— Hová valók? — kérdeztem tőlük.

— Szatmármegyesiek vagyunk, Magosligetről — mondá a szőkebajuszu polgártárs.

— Nem jártak még erre? Mert újabb időkben az a divat, hogy ötször-hatszor is eljönnek egyik-másik faluból kéregetni — kérdeztem tovább.

— Mi kérem, itt még sohasem voltunk. Tessék megnézni a pénztárkönyvben — mondá önérzetesen a feketeszemű polgártárs.

Utánanézttem tüstén a naplóban s tényleg úgy találtam, hogy igazságuk van.

— Hát aztán baptisták, nazarénusok vannak-e arrafelé? — kérdeztem tovább.

— Magosligeten nincsenek — mondá a szökebajuszú atyafi —, de még a környéken sincsen egyetlenegy szál sem.

— Dehát miért van a hajdúságban, meg itt sok helyen Szabolcs vármegyében? Tessék már ezt nekünk megmondani Tiszteletes uram — mondá a feketeszemű polgártárs.

— Emberek — mondám — én a maguk vidékén sohasem jártam. Egyet azonban tudok. Azt, hogy az a vidék valamikor kimondott nemesi vidék volt. A magyar nemzetért soha senki emberfia olyan szép, megható imádságot nem írt s nem mondott, mint önöknek egyik földijök, aki így imádkozott:

*Isten áldd meg a magyart
Jókedvvel, bőséggel,
Nyujts jeléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel!*

Kölcsey nemes ember volt. Azon a vidéken élte napjait, a többi ottani nemesek között.

Az igazi nemes ember, ha sokalja is a református egyház terheit, zúgolódik, panaszkodik ugyan, de a hitét, egyházát el nem hagyja soha. Ezért nincsen azon a vidéken sem baptista, sem nazarénus.

— Ezt már mondta valaki nekünk — mondá a szökebajuszú atyafi.

— Elhiszem, hogy mondta. De én mondom mást is — folytattam tovább. Az önök vidékéről egyik-másik ember, ma is a magyar égboltozat csillagjai felé irányítja lépteit. Az a vidék, az ősmagyarok hazája.

Ott van Móricz Zsigmond — beszéltem tovább — ő is az önök földije.

— Tyűh — válaszolt a szökebajuszú polgártárs — ez is igaz.

— No látják — mondám — Móricz Zsigmond is odavaló. Tösgyökeres református ember. Am — bátor egyik-másik munkájában holmi kemény szíjostorral végigsuhint a református papok hátán.

— Ne tessék azért neheztelni Móricz úrra — mondá a feketeszemű atyafi. — Móricz úr jó ember. De hát ő, a könyvek után él. Aztán hát olyan munkákat kell neki csinálni, hogy mennél jobban vásárolják. Neki is élni kell valamiből. Hát hiszen nincsen neki olyan nagy portája, mint Gál Endre méltóságos úrnak.

— Most meg már Gál Endre méltóságos urat juttatják eszembe — beszéltem tovább. — Valamikor, mint pataki kis diák, sublegatus, azaz mendikáns volt Gáván. Itt aludt velem a templom mellett, a cinteremben. Ma is emlékszem, hogy mint nagyobb diák, meséket mondott nekem. Azóta sem láttam. Csak annyit tudok róla, hogy sokra vitte az életben, nagyon sokra. Mégis csak érdekes vidéken élnek önök.

Itt aztán a szökebajuszú polgártárs izegni-mozogni, rezgelődni kezdett. Ütött a toronyóra. Éppen a két órát verte.

— Most már mehetünk a község házára, látta-moztatni az írást — mondá a feketeszemű atyafinak.

Hátukra vették újból a szeredást s búcsúzni kezdtek.

— Hát a telepítéssel hogy vannak arrafelé? — kérdeztem tőlük búcsúképpen.

— Sehogy — válaszolt a szökebajuszú polgártárs. — Minket az ilyesmi nem érdekel. Mifelénk nincsen semmiféle uradalom. Egészen más világ az, ahol mi élünk. Itt — amint halljuk — jártak a románok is. Nem járt mifelénk se' román, se' cseh katona. A komonyista világban sem volt ott semmitem. Azt sem tudjuk, hogy eszik-e avagy isszák a komonyistaságot. Nekünk templom kell a régi talpas kis templom helyére. Ez a fő dolog. No de jerünk. A gyűjtés végén majd visszajövünk.

— Íme az ősmagyarok — állapítottam meg magamban.

Bárcsak segiténé meg őket az Isten, hogy mielőbb templomot építenének Magosligeten!

Alig váltunk el azonban egymástól, pár perc múlva két szeredás magyar, két újabb templomkéregető érkezett a parókhiára.

— Hová valók, melyik templomra gyűjtenek? — kérdeztem tőlük.

Mondtak aztán egy falunevet, amelyet illedelemnek okáért — elhallgatok.

— Nézzék — mondám kissé emelt hangon — az önök falujából éppen ötödször gyűjtenek nálunk. Nem félnek az Istentől!? Mit rongálják a magosligetieket, akik most gyűjtenek itt először? Kijelentem, hogy sem az egyház, sem a magam részéről nem adok maguknak egy krajcárt sem.

— No de azért — mondá az egyik atyafi — egyik helyre mégis csak benézünk.

S azzal elmentek.

Távozásuk után megcsóváltam a fejem. S hirtelen az jutott eszembe, hogy a két utóbbi magyart csendőrkézzre kellene adni.

Dehát miért!? — állapítottam meg magamban. — A tolvajszalasztás, csendőrök után való kiabálás, nem az én mesterségem. A magosligetieket, az ősmagyarokat nem kell féltetni senki emberfiától.

Mert az őserő olyan, mint a napfény, győzedelmeskedik minden sötét borulaton. Az ősmagyaroknak hatalmas patronusok van. Az életnek Úra, a királyok királya, az örökkévaló Isten.

Baráth Imre.

A német keresztyénség nehéz órái, különös tekintettel a protestantizmus helyzetére.

Írta: Tamás Ferenc.

Nagyon hálás vagyok a Debreceni Protestáns Lap szerkesztőségének, hogy volt olyan szíves helyet adni ennek a kis ismertetésnek. Kettős célt akarok szolgálni vele: 1. A német életben jelenleg benne élvén, a tényeknek megfelelő és lehető tárgyilagossággal ismertetést akarok adni. 2. A következő szerény elmélkedésemben fel akarom hívni a figyelmet azokra a látható tanulságokra, melyek ebből a kétségtelenül nehéz harcokról a mi számunkra is adódnak.

Előre kijelentem, hogy ennek a dolognak irodalmi ismertetése végtelenül fontos és mivel szinte belát-

hatalatlan anyag, én nem fogok most abba belemenni. A szükséghez képest alkalmakként természetesen utalok a fontosabbakra.

A szíves olvasó figyelmét szeretettel felhívom arra a tényre, hogy nagy utánjárással néztem a dolgokat. Nehéz volt nekem is az önmagam szubjektívizmusát legyőzni és azért kérek mindenkit, hogy a valóságos tények tudomásulvétele mellett gondolkozzunk a keresztyénségnek e nagy megpróbáltatásáról. Csak a tárgyilagos, tényeken alapuló szemlélet segíthet helyes tájékozódáshoz.

A legtöbben, amikor a német keresztyénség válságáról beszélnek, hajlandók, hogy ezt a válságot a nemzeti szocializmus számlájára írják. Véleményem szerint, ez nem teljesen megokolt, az illetők nem néznek az események gyökereire, sőt nagyon sokszor, emberi szempontból tiszteletreméltó egyoldalúságból, t. i., hogy nem helyeselnék egy politikai irányt, elfogultan nyilatkoznak. Ez a tiszteletreméltó hely nem való politikai megnyilatkozásokra, de ebbe a kérdésbe véleményem szerint nem is szabad belekeverni.

A válság gyökerei tehát nem az utóbbi évek eseményeiben keresendők. Jóval messzebbre kell visszamennünk. Az egész keresztyénség válságáról van szó. Tudatosan adtam a fenti címet és mivel mi meggyőződéssel valljuk, hogy a reformátorok tanításai alapján álló evangéliumi keresztyénség a leghelyesebb földi iránya Krisztus egyházának, azért még tragikusabb, a világ legnagyobb protestáns keresztyénségének, a német protestantizmusnak a válsága.

Egy dolgot nagyon határozottan meg kell állapítanunk, mert ez a válság gyökere: *A földi egyház túlságos, elszakíthatatlan láncokkal hozzákötötte magát a világhoz.*

Nagyon sokat adott a világnak, amelyre önértésesen hivatkozik is és ennek fejében sokat kapott a világtól, amelyek annyira biztossá tették földi létét, hogy nagyon jól érezte magát ebben a világban és a keresztyénségnek a világgal való kibékíthetlenségét, legfeljebb elvi utalásokkal intezte el a maga teológiájában és mivel ennek a teológiának nem volt őszinte a kapcsolata a valóságos keresztyén élettel, hangja nem is jutott el a szívekhez.

A keresztyénségnek nagyon halk volt a hangja a világi eseményekkel szemben, pedig nagyon is erősnek és határozottnak kellett volna lennie. Hiszen éppen a legutóbbi száz év olyan mozgalmas történelmet mutat, az emberiség életében, amely minden komoly embert nagyon is mélyen gondolkozásra készítet. Nagy tömegek előtt lassan az egész keresztyénség egy világi szervezetnek tűnt fel, mint amihez hasonló más is van ezen a földön. Csak egy a letagadhatatlan: a keresztyénség válságba eshet, de az Isten Szent Lelke soha nem szűnik meg működni az ő választottaiban. Ezért aztán a világ nem fogja megérteni soha, hogy a keresztyénség jórésze kibékül a világgal és jól érzi magát abban és mindig emberek jönnek elő, akik felemelik tiltakozó szavukat. A világ hatalmasai az ilyeneket soha nem szerették és nem is fogják szeretni soha. De ezeket mégsem lehet elhallgattatni, mert hiszen nem ők beszélnek, az Isten Igéje szól általuk, az pedig meggyőzhetetlen.

A gondolatok és vélemények hatalmas raja élt az emberiségben és él is mindig, amelyek a történelem döbbenetesebb eseményei után valóságos hatalmakká lesznek.

Itt vagyunk a keresztyénség válságának kellős közepén. Az emberek egy része soha nem volt lélek szerint keresztyén, de annak írta és nevezte magát, mert a keresztyénséget nagyszerűen tudta használni a maga céljai szolgálatában. A földi egyház, ha meg is volt győződve arról, hogy a világ menete nem evangéliumszerű, túlságosan nem kelt ki ellene és különösen nem volt meg benne a hit ereje, hogy szükség esetén döntésre vigye a dolgot. Jórésze az emberiségnek kimondottan keresztyénellenes. A keresztyénség legnagyobb része anyakönyvileg hozzátartozott az egyházhoz, de lélekszerint semmi köze nem volt hozzá. A mag mindig megvolt és nem is fog soha elveszni, amelyik látta és érezte a feltartóztatatlan idők jövetelét és ezek közül kiki a maga helyén világosság volt, amelyek bizonyosságai az örökkévaló Isten irgalmasságának.

Ezek a valóságban meglévő gondolatok robbantak ki az emberiség egyik legnagyobb katasztrófája, a világháború után. Hogy éppen a német nép lelkében a leghatalmasabb erővel? Ennek emberileg az okait nagyon világosan látjuk. 100 millió német él a földön. Kétségtelenül nagyraavagyó nép, de inkább a többi nemzet meg nem értése és önzése kényszeríti azoknak az utaknak a járására, amelyet jártak és járnak. Ez az esztelenség és lelkiismeretlenség a világháború után olyan mértékben érvényesült, amelyből, aki valaha is néplélekkel foglalkozott, pontosan megmondhatta mindazokat, amelyeket rövid húsz esztendő múlva mi már szemünk előtt látunk.

Szomorú, de a nagy események mindig túlzással jönnek. A sátán soha nem pihen. Ennyiben tehát kétségtelenül igaz, hogy a nemzeti szocializmus felszínre hozta a dolgokat és természetesen ebben benne van az is, hogy kirobbantotta a válságot. Ebből a tényből aztán sokan, minden alaposabb ok nélkül itt is, meg mindenütt, messzemenő következtetést vonnak le. Pedig nem szabad sem többet, sem kevesebbet, mint ami.

A fentebb felsorolt irányzatok tehát, alkalmás időt találván a nemzeti szocializmus forradalmában, mind előjöttek és bizony most igen erős harcokat vívnak. A küzdelem még csak kezdeti stádiumban van. Minden irány a fiatalság nevelésén fáradozik és akkor következik el az igazi döntő küzdelem, ha a felnőtt fiatalság öntudatos erővel lép a küzdőtérre. Nekünk van hitünk és nem félünk, de azért erre az eljövendő küzdelemre gondolni csak fájó szívvel lehet.

Most sorra veszem a felsorolt irányzatok alapján a valóságban meglévő mozgalmakat. Itt megint csak meg kell mondanom, hogy csak a fontosabbakról lehet szó.

1. *Deutsche Glaubensbewegung* = német hitmozgalom. Ez a legveszedelmesebb irány. Határozott pogányság. Nemcsak az Ószövetséget veti el és szentégtelen káromlással „Viehtreiber“ (baromhajtó) névvel szidalmazza¹ és a „Rabbi Pálnak“ az emberi nyomorúságról és bűnről szóló teológiáját akarja elsüllyeszteni, hanem nem kell neki a Dávid családjából származott Krisztus sem, hanem csak a hős „árjakrisztus“. A bibliai keresztyénség helyébe, amely szerinte a német népet elgyengítette, a túlzó naciona-

¹ Dr. Krause 1933 nov. 13-án a berlini Sportpalotában tartott beszédéből.

lizmusnak jobban megfelelő régi germán mithológiát akarja adni. Ennek a mozgalomnak kétségtelenül erős kapcsolatai vannak a nemzeti szocializmussal. Hiszen éppen a főmesterük Alfréd Rosenberg, állam-miniszter. Veszedelmes könyve : „Der Mythos des 20. Jahrhunderts“ ebben az évben 50-ik kiadásában jelent meg. 253,000 példányban forog a német olvasóközönség kezében, főleg a fiatalságéban.² Ez a könyv keresztyénellenes hatása még ezután fog érvényesülni.

2. *Deutsche Christen* = Német keresztyének. Ez nagyon jelentős mozgalom. Tulajdonképpen a német evangélikus egyház nagy része. Megszámlálhatatlan árnyalat van benne. Nagy és tiszteletreméltó megfontolások készítették nagyon sok komoly keresztyén vezető személyiséget, hogy velük tartsanak. A reformáció emlékünnepe egy ilyen ünnepélyen vettem részt és ezek az emberek minden céljuknak csak azt ismerték, hogy a német nép között nekik most különös felelősségük van, t. i. a teljes Szentírást, az Ó- és Újszövetséget megőrizni és a német népnek azt hirdetni. Ezek az emberek politikai szempontból nagy hívei a nemzeti szocializmusnak, de kisebb nemzeti túlzásoktól eltekintve, ami minden országban előfordul, mégis nem lehet őket csak szellemi fensőbb megvetéssel elintézni. Ezek az emberek nagyon is komolyan gondolkoznak. Persze figyelmünkbe kell vennünk azt, hogy ez a szelidebb, de kétségtelenül a komolyabb része. Az ellenkező oldalon itt is, különösen régebben, furcsa elvek kerültek elő; pl. nem a Názáreti Jézus a mi hitünk középpontja stb. Ez az irány tehát hűséges társa az államnak és mindenben készségesen rendelkezésére áll. Ebből tehát a legjobb esetben egy ú. n. állami egyház nő ki, mint az Anglikánizmus és mint annyi sok államegyház nálunk is, meg máshol is.

3. *Bekennende Kirche* = Hitvalló egyház. Ez erős tiltakozás a világ ellen. A keresztyénség biblikus fogalmának a kifejezésében kétségtelenül a leevangéliumszerűbb. Nagy küzdelmek között sikerült a lutheránus, református és uniért egyházi vezető férfiaknak közös evangéliumi formulát találni, amely véleményünk szerint az egyedül helyes: „A Bekennende Kirche mindazoknak az összefoglalása, amelyeket a Szentírás, Ó- és Újszövetség, a reformátori hitvallások kifejtése szerint, mint az egyház és az ő igehirdetése egyetlen alapját elismeri.“³ A Bekennende Kirche kétségtelenül bizalmatlanabb az állammal szemben részint jogosan, némely részről és alkalommal nem egészen megokoltan. Persze azért a Bekennende Kirche tagjai között is nagyon sok jó nemzeti szocialista van. A Bekennende Kirche semmiképpen nem akar államegyházat, végső esetben inkább szabad egyházat.

Ennél a pontnál egy kicsit részletesebben bele kell mennünk a tárgyalásba. Történelmi felelősség nehezedik mind a B. K. (Bekennende Kirche), mind a D. C. (Deutsche Christen) vállaira. A nagy harcok, amelyek tulajdonképpen évtizedek múlva jönnek el nem az erők szétforgácsolását helyeslik, hanem inkább az erők evangéliumi alapon való összefogását. Ezt a gondolatot egy nagyon is bibliaszerű D. C. összejövetelen hallottam. És imádkoztak is az egy-

ségért. Lehet-e megoldást találni? Kétségtelenül nehéz, de véleményem szerint lehetséges és nagyon is szükséges. Tapasztalataim alapján a D. C. legkomolyabb és legjelentősebb része nagyon is komolyan keresi az összekötő szálakat. Az utóbbi hónapokban különösen Bethelben voltak ilyen tárgyalások, amelyeknek az eredményéről lehet ugyan vitázni, de véleményem szerint tárgyalási alapnak mégis megfelelő. Ez röviden a következő. Mindegyik mozgalom végzi a dolgát a maga véleménye szerint és a közös dolgok intézésére egy ú. n. központi Aussdruss (szerv) lesz hivatva. Ennek azonban semmi theologiai kérdésben nem lehet véleményt nyilvánítani. Ez is csak addig lesz így, amíg közösen meg-egyezve egy olyan egyházalkotmányt dolgoznak ki, amelyre újból felépíthetik a német evangélikus egyházat. Színtem ez világos beszéd és a B. K. leülhetett volna a tárgyaló asztalhoz, mert onnan továbbra is felállhatott volna és nemet mondhatott volna, ha az Evangéliumról lett volna szó. A jelek szerint, sajnos, személyi momentumok is közrejátzottak és bizony az eredmény az lett, hogy az 1936 február 17—22. tartott Bad Oenhauseneni Bekenntnissynodus mereven elzárta magát.⁴ Emberileg szólva elindult a szabadegyház útján. Ez nem volt egészen helyes. A látszat az, mintha a B. K. meglenne elégedve a jelenlegi helyzettel és nem is törekszik más megoldásra. Mindenesetre még most egyáltalán nem lehet befejezett dolgokról beszélni és talán a jelek után ítélve, amelyek most már egy idő óta nem olyan veszedelmesek, mégis csak sikerült valamit elérni. Persze mindkét részről nagy alázatosságra és nagyon is világos beszédre van szükség.

Azt gondolom, hogy nem lesz hiábavaló, ha magyarországi testvéreimnek a figyelmét felhívom egy igen érdekes és tanulságos jelenségre. Mindenki csodálkozni fog rajta, hogy a hatalmas német evangélikus egyházban a kicsiny Rajna-Westfáliai területen élő reformátusok határozott és bátor hitvallása segítette hozzá még az evangélikus és uniért testvéreket is a Biblia és a Hitvallások melletti bátor megállásra. Ez annyira világos, hogy most nemrégiben a D. C. részéről egy előkelő theologiai professzorokból és vezető egyházi férfiakból álló konferencia nem találta hiábavalónak tiltakozni a német Lutheránizmus Kálvinializálása ellen.⁵

Most ezek után a nemzeti szocializmusról, mint államról szólok. Megengedem, hogy a nemzeti szocializmus, mint mozgalom, tekintve, hogy határozott világnézete van, különösen kezdeti állapotában, sok komoly keresztyén lélekben a legkomolyabb aggodalmakat keltette. Azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy forradalmi megmozdulásról van szó. Egy mozgalom, mikor annyira megkomolyodik, hogy az élre kerül, akkor lesz igaz érték, ha felelősségtudat is él benne. És ezt kétségtelenül el lehet mondani a nemzeti szocializmusról is. Ez tárgyilagos tény.

A nemzeti szocialista állam nem jobb keresztyén semmivel sem, mint a parlamentaris formájú államok. De nem is mondható rosszabbnak azoknál. Tehát a szónak evangéliumi értelme szerint sem keresztyén államnak nem mondhatjuk, de az általános keresztyén nevet, amint azt a többi keresztyén államokra alkal-

² Rudolf Homann : „Der Mythos und das Evangelium“.

³ 1933 ápril. 22-én tartott Barmer Reichssynodus.

⁴ 49. Brief zur Lage (B. K. havi értesítője).

⁵ Evangelium im Dritten Reich 5. évfolyam 10. sz.

mazni szoktuk, ettől sem vonhatjuk meg, ha igazán akarunk itélni.

A surlódások az állam részéről nagyobb részben egyházipolitikaiak, sokszor állampolitikaiak. Én a régebbi időkről nem szólok, amikor mindkét oldalról a túlzások miatt erőszakosságok is előfordultak, de most azt lelkiismeretem és tapasztalataim alapján bizonyítom, hogy az Evangélium hirdetéséért, természetesen az egész Bibliát értem alatta, senkinek itt a hajszála sem görbül meg. Pedig az elmúlt fél-évben legalább tíz konferencián vettem részt és bizony ezeken hál'Istennek nagyon is világosan és evangéliumszerűen beszéltek. Természetesen a gyülekezeti istentisztelet zavartalanága is a legelőjálisabb módon biztosítva van. Itt a nehézség az, hogy sokan túl akarnak lépni a Biblián, ez aztán megint tény, a nemzeti szocializmus politikai ellentmondást nem tűr.

Egy pár bizonyítékot az állam felfogásáról: „Nem egy vallási reformációt, hanem a mi népünknek politikai reorganizációját”, mondja Hitler.⁶ „Legfontosabb feladatunk, hogy mindkét nagy keresztény konfessziót az ő jogaiban megvédjem”, hasonlóképpen Hitler mondja egy 1934 augusztus 17-én mondott beszédében.

Ezekre sokan fejüket rázzák és azt mondják: ezek a szavak, a tettek mások. Én ezt nem mondanám. Hitler ezideig még őszintén beszélt mindenről. Ezt az események igazolják.

Egy egészen kétségtelen, a nemzeti szocialista Harmadik Birodalom régebben egy egész német keresztényiség megeremtésén álmódzott, de azt elég hamar belátta, hogy a róm. katolicizmus erősebb, mintsem, hogy vele kísérletezni lehetne. Most tehát megmaradt, a német talajon egyébként sem ismeretlen, teljesen egységes evangélikus egyház felépítése. A jelek szerint az sem fog sikerülni éppen azért, mert azt világi parancsszóra soha nem lehet megcsinálni. Azt csak egyedül a Szent Lélek Isten munkálhatja és az a lélekben készül is.

A helyzet itt most a következő: Tény, hogy a nagy német protestáns egyház darabokra hullott. Mindegyik rész a B. K. és a D. C. egyaránt magát nevezi a német evangélikus egyház jogszerű viselőjének. Természetesen a két nagy front között áll egy tiszteletreméltó semleges tábor, továbbá a sok és beláthatatlan változatok.

Ez a zavaros helyzet adott alkalmat az államnak, hogy felvegye a címet, mint a német evangélikus egyház biztosítója. Természetesen a helyzet azért veszélyes, mert teológiailag sokszor járatlan emberek keze irányítják a dolgokat, akik sokszor veszedelmesen elszólják magukat. Az állam az egyházi helyzet intézésére egy államminisztert is beállított. Ez a miniszter a mellé szervezett ú. n. Reichs és Provinzialkirchenausschussokkal intézi az egyház ügyeit, de ezt hangoztatják, hogy hitvallási kérdésekhez ők nem szólnak. A D. C. ezt teljesen elismeri.

A B. K. teljesen független ettől és az ügyeket Testvér tanácsok intézik. Nem ismeri el a Kirchen-ausschussok érvényességét.

Az államnak most az a törekvése, hogy 1937-ig felépítse az új német, egységes evangélikus egyházat.

⁶ Adolf Hitler „Mein Kampf“ 379. l.

Hogy addig mi lesz? Senki sem tudhatja. Az egész dolog annyira zavaros, hogy sok minden lehetséges.

Egy egészen biztos: Németországban az Evangéliumnak szabad hirdetése jelenleg akadályokba nem ütközik. Az is kétségtelen, ha valamikor abba ütköznék, Isten mártírokat adna.

Még egy nagyon fontos dolog a nevelés problémája. Ez még, véleményem szerint, a helyzetnél is veszedelmesebb. A nemzeti szocializmus a maga világnézetében neveli a jövő nemzedéket az ovodáktól kezdve. Leányok, fiúk itt olyan katonás menetben masíroznak, ha a jövőre gondolunk, ez aggodalommal tölthet el bennünket. Német nemzeti szempontból ez érthető, de a keresztényiség a nacionalizmus túlhajtásait nem nézheti tétlenül.

Egy biztató jel itt is van. Ezt a B. K. Bad Oenhauseneni sinodusa mondta ki: „Az érvényben lévő törvények szerint a német iskolák keresztény karaktere ma változatlan.”⁷ Ezt én tapasztalat szerint is mondom, amennyiben több iskolában, elemi iskolai tanítók részéről is olyan alapos vallás-oktatást, jobbanmondva nevelést láttam, ami a legnagyobb örömmel töltött el. Az egyháznak különösen az iskolából kikerült fiatalok okoz nehéz gondot. Ennek az ifjúságnak bizony utána kell menni. De ez hozzátartozik a lelkipásztori gondhoz.

Amiket itt tapasztaltam és leírtam, mind azt mutatják, hogy az egyháznak nagyon ébernek kell lennie és nagy belső megerősödére van szüksége, hogy a külső harcokra képes legyen.

A püspökladányi Rákóczi-harang.

(Adományozásának háromszázados évfordulója alkalmából.)

Írta: Keeskés Gyula.

A püspökladányi református kereszténynek számára örömmünnepet rendelt a gondviselő Isten. — Háromszázadik évfordulóját ünnepli annak, hogy drága kincsük, ezüst csengésű kis harangjuk: a Rákóczi-harang hangos szavával, ékes szólásával hívogatja Istenházába az egymás nyomába lépő nemzedékeket.

Háromszáz esztendő nemcsak egy egyházköz-ség életében, hanem egy nemzet, sőt az egész emberiség életében is nagy idő, figyelemkeltő időjelző. Mennyi harcot, a létért való küzdelmeknek mily hosszú, szinte szakadatlan sorait kellett megvívnia nemzetünknek s benne a református egyháznak e háromszáz év lefolyása alatt, tudjuk a történelemből. Hogy Püspökladány község e harcokban — mint az Alföldön annyi színmagyar falu — nem semmisült meg, hogy itt már közel négyszáz éve világít a megtisztított evangélium s hogy e vérzivataros századokból a kis harang késő utódokra drága örökségül reánk szállhatott: az isteni gondviselésnek és kegyelmennek bizonyítéka.

A háromszázados fordulónál megállva merengő lélekkel, melegülő szívvel „emlékezzünk régiekről”. Emlékezzünk ama régen elporladt nemes szivekről,

⁷ Oenhauseneni Synodus határozata: „Wort über Schule und Erziehung”.

melyek Isten és az Ő háza iránt érzett mélységes szeretetükben e harang öntetésével áldozatot hoztak egyházuknak, nagyobbá akarván tenni annak méltóságát és ékességét. Emlékezzünk a föld porával régen felismerhetetlenül egybekeveredett féltő, gondos kezekről, melyek a számtalanszor bekövetkezett üldöztetés, menekülés, „futás” alkalmával, mint drága kincsüket ellenség elől rejtgették, őrizgették, rabló, ragadozó kezekről visszaszerezték. Idézzük vissza őseinknek a letűnt századok alatt a harang megőrzése körül kifejtett hosszú s fáradságos küzdelmeit ha csak halvány vonásokban is, ahogy az öregségtől megdohosodott régi írások oszlásnak indult pergamenek avult sorai és az emlékezésnek a múlt mindinkább növekvő homályából itt-ott még visszavisszatűnő emlékei alapján lehetséges.

*

Nézzük meg legelőbb, mily bizonyítékok alapján nevezhetjük jubilláló kis harangunkat Rákóczi-harangnak?

E kisebbik harangról büszkén állítjuk, hogy azt — még 1896-ban történt újraöntés előtti formájában — *I. Rákóczi György* erdélyi fejedelem adta egyházunknak. Az adományozás mellett oklevél — legalábbis a püspökladányi református egyház levéltárában vagy a község irattárában — nem tanuszkodik. Hiszen a viszontagságos idők folyásában az egymást sűrűn felváltó romboló erők megfosztottak bennünket mindazoktól az okiratoktól, melyekből Püspökladány lakossága XVII—XVIII. századbeli vallási, társadalmi, közművelődési és gazdasági életét teljes hitelességgel és egész bizonyossággal ki lehetne mutatni. Az egyház jegyzőkönyvében a legrégebb bejegyzés egy 1761-ben kelt leltár másolata, mit *Szentgy Péter* prédikátorsága alatt 1762—1771 között írtak be a jegyzőkönyvbe. Az anyakönyveket 1762 óta vezetik. A község legrégebb jegyzőkönyve 1742-ből való. Ha más levéltárak nem őriznének egyházunk múltjára vonatkozó adatokat, úgy a XVII. századbeli viruló egyházi életnek legrégebb emléke az a „Fejér Patyolat külömbb színű Sejemmel és Arannyal varott, meg Avult Keszkenő” lenne 1633-ból, melyet 1761-ben a „Szent Ekklesiának kevés Javatskái” között még leltárba foglalhatott a helység főbirája és tanácsa. Ez a kendő ma már nincs meg. Ma is meglévő emlékünkhöz a XVII. századból egy 1666-ból való fedeles önkanna, az „Idvesség K puja” című könyv — melyet a benne levő egykorú feljegyzés szerint 1677-ben szerzett az egyház — és a kis Rákóczi-harang.

Bár a harangra vonatkozó adomány, vagy adásvételi levél nincs az egyház birtokában, mégis elég bizonyítékunk van arra, hogy a harangot joggal nevezzük Rákóczi-harangnak.

Midőn 1761-ben a helység főbirája és tanácsa összeírta az egyház javait,¹ nem mulasztotta el három szemtanu vallomását a harang érdekes történetére vonatkozólag az utókor számára feljegyezni. A harang származásáról egyetlen írott emlékünkhöz ez az alábbi néhány sor:

¹ 1. számú körleveles jegyzőkönyv a református lelkész hiatalban. „A Püspök-Ladányi Reformata Szent Ekklesiának kevés Javatskái, úgymint: az Úr Asztalához való Edények, Abroszok és Kendők, úgy az Harangok is, ezen ulyabb Protocollumban következőképpen jegyeztettek.”

„Öreg *Rátz* András Kiletzvenkét esztendős vén Ember... *Nátházi* János 71. esztendős, *Csáti* István 79. esztendős jó Lelki Esmérettel vallyák: Még ifju korokban számtalanul hallották, az akkori öreg emberektől, hogy ezen Nagy Harangot ezen Helységnek akkori Földes Ura, *Néhai* Fejedelem *Rákotzy* György Eő Felsege, midőn ezen Határban Gulyát kezdet szerzeni, atta ezen *P. Ladányi* Reformata Szent-Ekklesia számára, öszve válogatott, egyszörű; és termetű Harmintz szemők Tehenekért.”

A harangszerzésről csak ennyit mond az egyetlen feljegyzés. Ezt is *I. Rákóczi György* Fejedelem uralkodása után 113—130 év múlva² foglalták írásba. Ez idő alatt csak szájhagyomány őrizte a harangszerzés körülményeit. Hittelt adhatunk-e ennek a pár sornak, midőn tudjuk, hogy az 110—130 év előtti eseményről szól? Vegyük vizsgálat alá e feljegyzést s állapítsuk meg:

miért e három ember vallomását vette a község tanácsa írásba?;

kiktől szerezhették ezek értesüléseiket, tehát jól voltak-e értesülve?;

van-e vallomásuknak olyan pontja, amit történelmi ismereteink megerősítenek vagy megcáfolnak?

Tényként elfogadhatjuk, hogy a harangszerzés körülményeit 1761-ben nemcsak e három tanu, hanem mások is ismerték. Mégis hogy e három öreg vallomását vették jegyzőkönyvbe, annak az az oka, mivel a harang későbbi — *II. Rákóczi* Ferenc szabadságharc alatt való — viszontagságos sorsának ok szemtanui, az eseményeknek jó ismerői voltak. Már koruknál fogva is ok lehettek a leghitelesebb tanuk. *Rátz* András 1669-ben, *Nátházi* János 1690-ben, *Csáti* István pedig 1682-ben született. Vegyük számítás alapjául az 1700. esztendőt. *I. Rákóczi György* uralkodásától 1700-ig 52—69 év telt el. 1700-ban *Rátz* András már 31 éves, *Csáti* István pedig 18 éves volt. 1700-ban is élhettek itt 70—80—85 éves emberek, akik annakidején *I. és II. Rákóczi György* jobbagyai voltak. Ezek a harangadományozás idején már 15—16—20—21 évesek voltak. A három tanuak a harangszerzésre vonatkozó ama kijelentése tehát, miszerint „ifju korokban számtalanul hallották az akkori öreg emberektől”, az adományozás körülményeit jól ismerő kortársakra, szemtanukra vonatkozhatott.

De ha értesülésüket már nem hiteles szemtanuktól, hanem csak a második nemzedéktől nyerték volna, jólértesültségüket akkor sem lehet kétségbe vonni. Mint ismertetésem alábbi részéből kitűnik, őseink számtalanszor kénytelenek voltak falujokat odahagyva az ellenség elől elmenekülni. Menekülés és bujdosás alkalmával a harangot magukkal vitték, vagy pedig legtöbbször itthon a mocsárban elrejtették. A bujdosás idején sokszor emlegették falujokat, templomukat, harangjukat s ezek sorsa felett a távolban mindig aggódtak. Ilyenkor a száműzetés keserves napjaiban a fiatalabb nemzedék az apák szájából számtalanszor hallhatta a harangszerzés történetét, hogy kik hozták el a fejedelemtől s mikor

² 1. Rákóczi Györgyöt az 1630. nov. 26-án megnyílt segesvári országgyűlés választotta fejedelemmé. Meghalt 1648 okt. 11-én.

válogatták össze az „egyszörü, és termetü Harmintz szemök³ Teheneket“?

Amit a tanuk a Rákócziak püspökladányi földesuraságáról mondtak, az mind igaz. A Rákócziak valóban földesurak voltak Püspökladányban. Birtokukban volt a határ egy része, valószínűen az a rész, amely előbb a bajomi várhoz tartozott. I. Rákóczi György Püspökladányban mások részbirtokainak megvásárolásával valószínűen növelte a maga részét. Hozzá kapcsolhatta a váradi püspökség ladányi részbirtokát is, mely 1615 óta úgyszólván állandóan idegen kezekben volt.⁴

I. Rákóczi György házikezelésbe vette Ladányt és Pályihoz,⁵ majd Pályival együtt a *pocsaji* birtokok közé osztotta be.⁶ Debreceni Tamás, a fejedelem magyarországi jószágainak prefektusa vezette aztán a gazdálkodást.⁷ Az ő számadásaihoz tudjuk, hogy pl. 1642-ben a *püspökladányi majorságban* 400 kereszt búzája s 20 szekér árpája termelt a fejedelemnek.⁸

A fejedelem azonban majorjának főjövendelmét nem a gabonából, hanem a szarvasmarhatenyésztésből látta. A szarvasmarhatenyésztés volt a lakosság főjövendelme. A török adózási törvények nem voltak kedvezők a szántás-vetésre, megfojtották az emberi szorgalmat, igyekezetet, parlaggá tették a földeket. Gabonából jóformán csak annyit termeltek, amennyit tulajdon szükségletükre egyik évről a másikra elegendő volt, mert a felesleget erővel elvette a török. A piac számára nem volt érdemes termelni. A rossz utak, a vadvizek, a török, valamint erdélyi és magyarországi sokszor fizetetlen s így zsákmányból élő kóborló katonaság miatt nem volt bátorságos a szállítás, mert legtöbbször az iga is odaveszett. A gabonát itthon is nehéz volt elrejtteni. Viszont az igásmarhák szaporították az adót és robotot. A legkevesebb török-adó a legeltetési adó volt, aránytalanul kevesebb, mint a terményekre kivetett adó. Ezt az adót alig érezték meg s a vadvizek évenkénti áradásával bőven locsolt réteken nagyszámú szarvasmarhát tartottak. Ezt a maga lábán hajthatták vásárra, ha pedig török-tatár közeledéséről vettek hírt, behajtották a gulyát, a ménest, a kondát a nagy rétekre, lápokra a vadvizek közé. Sokszor az egész falu, vagy az egész vidék ott keresett menedéket a pusztító pogány elől.

(Folytatása köv.)

³ Szemőknek Püspökladányon az olyan szarvasmarhát nevezik, amelynél az alsó és felső szemhéj széle a szemgolyó körül fekete színű.

⁴ Bunyitay—Dr. Málnási: A váradi püspökök a számlázás az újrualapítás korában. (1566—1780) 98, 103, 105, 108, 113—114. l.

⁵ Szilágyi S.: A két Rákóczi György fejedelem családi levelezése. 6. l.

⁶ Történelmi Tár 1895. évf. „I. Rákóczi György birtokviszonyai történetéhez“ c. értekezés.

⁷ Szalárdi János: Magyar Krónika. Negyedik könyv, harmadik rész.

⁸ Történelmi Tár 1895. évf. 168. l.

Tudomány és irodalom

Régi iskolai törvények.

Fordította s közli: Dr. Nagy Sándor.

(Folytatás.)

X.

Hogy pedig minden visszavonás, ellenségeskedés és zavargás s mindama sokféle baj és erőszakoskodás elvesszen, ami a városiak és a tanulók között annyiszor és annyiképpen megesett és hogy még az arra való alkalom is elvágassék, mindenki ezt az eljárást kövesse szorgalmasan: Ha valamely bármely rendű és rangú városi polgár valami sérelmet szenved a tanulóktól, saját kezével ne torolja meg, hanem közölje nyíltan minden dolgát a magával hozott tanuk jelenlétében az iskola rektorával, vagy azok távollétében azzal, akin az iskola gondja nyugszik, vagy — ha a szenvedett sérelem nagysága úgy kívánja — a debreceni egyház pásztorával. Aki városi emberen esett sérelemmel szemben az iskolai törvények értelmében hivatalból fog eljárni, tegye azt a leggyorsabban s a törvényes eljárást folytassa le. Amely tanulót viszont a város bármely rendű és rangú polgára részéről ér sérelem, az is teljességgel tartózkodjék a magánmegtorlástól, hanem a rajta esett bántalmat jelentse a rektoroknak. S azok, ha az igazságot világosan kiderítették, küldjenek el néhány hallgatójukat, általuk az előjárásnak és a kegyuraknak tegyenek jelentést s kérjenek tőlük méltányos, igazságos és kielégítő elégtételt. Az előjárás és a kegyurak szintén a lehető leggyorsabban járjanak el hivatalból a szenvedett sérelem ügyében bármely rendű és rangú polgárral szemben méltányosan, igazán és oly kielégítő módon, hogy bűnhődjék oly mértékig, amennyire a szenvedett sérelemért járó elégtétel szelleme kívánja. Aki ez eljárást elmulasztja s hozzá alkalmazkodni nem akar, a városi ember bűnhődjék érdeme szerint a világi hatóságnál, az iskolás pedig megpálcázás után taszítottassék ki az iskolából. Sárospatak XIII. és Debr. Lex Ant. XIII. törvényéből. (V. ö. 1704. Leg. spec. III. Ant. XIII.)

XI.

Ha e debreceni iskolában valami olyan törvénybe ütköző dolog történik, amit a rektorok magukban nem tudnak alkalmasan elintézni, ugyane hely értesített pásztorai, nemkülönben nevezett egyházmegye esperese hívjon össze néhány szolgát (lelkipásztort), akik közös tanácskozásban keresztényi érzülettel buzgólkodjanak a dolgok rendbehozásán. S ha észreveszik, hogy valami a törvény felforgatására és az iskola veszedelmére irányul, igyekezzenek közös tanáccsal és erővel meggátolni és elfordítani. Sárospatak, XV. törvényéből. (V. ö. 1704. Leg. spec. III. Ant. XIV.)

XII.

Igen fontos és nehéz ügyekben pedig nevezett egyházmegye tisztelendő és tekintetes esperese, mint

egyházi bíró, a részzsinat egyetemessége elé terjesztvén jelentenivalóját, semmi akadályt és egyházi hatalmi joga ellen irányuló semmi ellenmondást nem tűrve, jó lelkiismerettel végérvényesen vizsgálja ki az ügy kívánságához mérten vagy maga, vagy mások által, vagy belül az iskola falán, vagy kívül, hogy minden okvetetlenkedő és zabolátlan ember minden isteni és emberi jog szerint megengedett eszközzel megfélemtessék s az ítélethez alkalmazkodják. Sárospatak XV. törvényéből.

XIII.

A tanulók az iskola rektorával szemben semmi jogot, semmi bíráskodást ne bitoroljanak, sőt inkább azoknak és préceptorainak tisztelettel vessék alá magukat, hogy azok felettük rendelkezni és intézkedni tudjanak és merjenek. Ha mégis merülne fel valami az iskola rektorainak hibája és túlkapása tekintetében, kiki a feletteseknek való jelentéstételhez folyamodjék. Aki másként cselekszik, megpálcáztatva dobassék ki. Debr. Lex Ant. I. és az 1650. részzsinat I. törvényéből. (V. ö. 1704. Leg. spec. III. Ant. XV.)

XIV.

Az iskolai rektorok feletti bíráskodásra való iskolai tanács, melyet eleddig a tanulók gyakorta alkalmaztak, teljességgel megszűnjék. Ha a rektorok mégis valami túlkapása, vagy tanításbeli gyarlósága tűnnék ki, minden magán-szempontról félretételével jelentessék ez az iskola tisztviselőinek, azoktól köteles tisztelettel s a rektorok gyalázása nélkül ugyanez egyház pásztorainak, vagy az egyház esperesének. Aki ellenkezőleg cselekszik s a rektor kipróbált képességét, életét, erkölcsét és tanításbeli fogyatékoságát méltatlanul becsmerli, mint rágalmazó, megpálcáztatva vettessék ki. Debr. Lex Ant. VI. és XVIII., valamint Részzsinat II. törvényéből. (V. ö. 1704 Leg. spec. III. Ant. XV.)

XV.

Ha az iskola rektorai és a tanulók között per támad, s ez a nevezett egyház szolgálainak tudomására esik, az egyházi szénior hívjon össze néhány kiválasztott szolgát, csatolván melléjük a világi hatóság részéről két vagy három polgárt s ennyi az ügy iskolában való megszüntetésére s az ítélet érvényességére elég tekintély legyen, ha csak ez egyetemes vagy részzsinatot nem igényel. S ha valakiről kiviláglik, hogy ennek ellene szegül, vagy éppen nyakaskodik, továbbíttassék el az iskolából. Részzsinat III. törvényéből. (V. ö. 1704 Leg. spec. III. Ant. XV.)

XVI.

Ebédre vagy vacsorára meghívott egy tanuló se merészkedjék éjszakai időben az iskolából kinnmaradni, hanem az esteli harangszó hallattára idejében, haladék nélkül s tisztelettel térjen haza. Aki másként cselekszik s tizenkét óra után tér haza, vagy egész éjszakára kinnmarad, foghassák meg a város őrei s vezethessék a világi hatóság elé, hogy ott maradjon reggelig. Reggel pedig, ha az iskolába való visszatérése vagy bekerése után vallatás köz-

ben az derül ki rá, hogy kétes helyen járt, nyomban kitalassék. Ha nem (t. i. nem kétes helyen járt), első ízben fizessen huszonöt, második ízben ötven dénárt, harmadszorra vettessék ki. Debr. Lex Ant. IX. és Részzsinat IV. törvényéből. (V. ö. 1704. Leg. spec. III. Ant. XVII.)

XVII.

Ha valamely tanuló nem lévén meglegedve tudományával és képességével azoknak a rektoroknak, kiket kegyes és bölcs patrónusok állítottak be az iskolába, innen távozni szándékozik, ezután szabadon távozhassék, de a más tisztességének minden becsmérése és gyalázása nélkül, az iskolai törvények szerint való tisztos kibúcsúzás mellőzésével s keressen magának tudósabb mestert. De mégis úgy, hogy az, aki a préceptorok becsmérésevel keresi a távozás útját, megpálcázva távozzék. Ha pedig az iskolából való távozás után a városban ezeknek vagy másoknak gyalázására vállalkoznék, méltó bünhődés végett állíttassék a világi hatóság törvényszéke elé. Debr. Lex Ant. XIV. és Részzsinat VI. törvényéből. (V. ö. 1704 Leg. spec. III. Ant. XVIII.)

(Folyt. köv.)

Ábrahám és Izsák.

— Jelenet. —

Írta: Pethő Károly gyulaházi lelképásztor.

I. Mózes 22. 1—14.

Személyek: *Ábrahám,*
Izsák
Az angyal
I. szolga
II. szolga.

Ábrahám: Imhol vagyok Uram! Teremtőm
Nagy Istenem: Imhol vagyok.
Parancsodra — ha fáj is szívem —
Engedelmesen indulok.
Ne lássa senki, hogy fáj a végzet...
— Fiam! Izsák!... Te jó gyerek...
Mindegy
Szakadjon meg a szívem. Csak
maradjon meg az Istened.

Szolgák! Áldozni indulunk ma.
A Móriára felmegyünk.
Imádni Istent. Készüljetek.
Imádni aki mindenünk.

I. szolga: Parancsodra — Urunk, Ábrahám —
Kész a málna. Kész a fa.
Messze a hegy, hol oltárt teszünk,
Hogy jön velünk ifjabb Urunk:
Izsák, szerelmed kis fia?

II. szolga: Barmunk hátán lesz a helye
Így lesz útja béke út.

Szép virágszál. Gyöngé bimbó,
Kinek szive elaradó
Imádsága égbe jut.

- Ábrahám* : Útra kelni óh ne késsünk.
Isten szava mély titok :
Kis fiacskám ! Én reményem
Várnak rád az angyalok.
- Izsák* : Jó Atyácskám ! Bús a szived
Könny felhőzi szép szemed
Kis fiacskád kérve kérdi :
Örömöd miben leled?
Mít tegyek, hogy vidám legyen
Az arcod s ne legyen hideg?
Istenünk lásd — úgy szeret, hogy
Mindent megadott neked.
Barmod, nyájad mennyi sok van
S nem panaszos az ugar.
Szolgáidnak serge mily nagy
S csűröd mennyi jót takar.
És ha mindez semmi néked
Élzed reám. — Lásd én vagyok
Élted telje, szép reménye
Kit neked Isten adott.
- Ábrahám* : Kis fiacskám ! Drága lelkem !
Hogy búsulnék. Nem sirok...
Öreg szemem a fény bántja,
Könnyben tán azért ragyog.
Mennyi jóval áld az Isten...
Őt áldani kell nekünk
Fent a hegyen Őt imádni
Kis fiacskám ...jőjj velünk.
- I. Szolga* : Jőjj kis Urunk ! Drága gyermek,
Itt a barmod háta vár...
- Izsák* : Jaj de pompás így utazni...
Ring az ágon kis madár.
- Ábrahám* : Ím közelg a Móriának
Imával szentelt hegye.
Ormára fel ketten megyünk
Ott vár szivünk Istene.
— Itt maradtok hú szolgáim
Itt a völgyben nincs veszély.
Vártok itt rám... reánk vártok
Ha leszál is itt az éj.
Kis fiacskám vedd a fát te
S hozd a hegyre... úgy bizony.
- Izsák* : Jó Atyám csak add vállamra
Érted — hiszem — elbirom.
- Ábrahám* : Én a kést s tűznek lángját
Rá vigyázva felviszem.
.....
Uram segély. Légy velem most
Édes drága Istenem.
- Izsák* : Itt a tűz. A kés. A máglya...
Istenünknek áldozunk :
— Jaj Atyám ! Te elfelejtetd :
Kost bizony mi nem hozunk.
- Ábrahám* : Jó fiacskám ! Jó az Isten.
Hisz ezt te is jól tudod.
Hol a szükség, a szegénység
Segítség az Isten ott.
- Gondviselő, hő szerelme
Rólunk sem feledkezik.
Áldozati barmot Ő ad...
Arról is gondoskodik.
- Izsák* : Kis szivemmel áldom érte,
Úgy köszönöm, hogy szeret.
Áldva legyen jó Istenünk
Mindörökre szent neved.
- Ábrahám* : Itt az oltár szent helyére
Rakd a máglyát én fiam...
- Izsák* : Édes Atyám ! már megint sirsz?
- Ábrahám* : Nem csak a ...füst marja szemem
Hisz a máglya füstbe van.
- Izsák* : Jaj, ha sirnál, kis szivemnek
Nagyon fájna most a könny.
Ne is sirj... hisz itt vagyok én
Megcsókolom két szemedet
Gyúljon benne szép öröm.
- Ábrahám* : Jőjj fiacskám. Életemnek
Fénye, bújja ...bánata.
Kér az Isten. Én od'adlak
Szent az Isten nagy szava.
- Izsák* : Édes Atyám ! Jaj ne öl meg
Sirva kérlek óh ne bánts.
Istenünket elfelejtetd??
- Angyal* : Ábrahám fiad ne bántsd !
Engedtél Isten szavának
Látja Isten nagy hited.
Légy áldott, mert Őt szeretted
Jobban, mint a gyermeked.
- Boldog, aki itt a földön
Engedelmes Ő neki.
Aki mindent érte veszít
E világot megnyeri.
Ím fiadat visszaadom
Birja... áldja életed...
- Izsák* : Édes Atyám nézd csak amott
Egy kost láthat két szemed.
- Ábrahám* : Isten adta áldozatnak...
Szent... szent, szent az Ő neve.
Gyúljon s égjen... fellobogjon
Máglyánk lángja, szent tüze.
Legyen e hely mindörökké
A gondviselés hegye :
S legyen áldva minden lélek
Kinek e világ javánál
Szentebb s drágább Istene.

Új egyházi lapok. Tiszazugi Református Népmiszió címen Benkő Victor kunszentmártoni lelkipásztor szerkesztésével új evangéliumi lap indult. Ugyancsak új lap indult Sátoraljaújhelyen Főző László vajdácskai lelkipásztor szerkesztésében a hitbuzgalom növelésére a sátoraljaújhelyi református egyház kiadásában. Az új egyházi lap felelős kiadója Kiss Ernő sátoraljaújhelyi lelkipásztor, esperes.

Somorjai László : Elemi iskolák testgyakorlása.

Kettős örömmel vettük a szerző most megjelent könyvét, amelyben az elemi iskolák testgyakorlatát dolgozta fel. Örülünk művének elsősorban azért, mert egy régóta mutatkozó hiányt igyekszik pótolni: az elemi iskolák testgyakorlatának az újabb igényeknek megfelelő feldolgozását. Mert éppen az elemi iskolák testnevelése az, ahol a legnagyobb szükség van az egyöntetű testnevelési tanítások rendszeresítésére. És mivel a rendszeres testgyakorlás tanításának is az elemi oktatás fokán kell kezdődnie, szükség volt tehát a cél fontosságát felismerő tanítóság kezébe olyan vezérfonalat adni, amelynek segítségével könnyebben és eredményesebben taníthatja a testnevelést.

De örömet jelent a könyv megjelenése azért is, mert egy protestáns pedagógus ismételtén foglalkozik a testnevelés tanításának a kérdésével. A protestáns iskolák a múltban is vezérkedtek a tanítás terén és az oktatás történetéből a múlt nagyszerű hagyománya maradt reánk. Az új idők új világszemléletében ezt a hagyományt a testnevelés fontosságának az elismerésében kell tovább fejlesztenünk; kiindulva abból a felfogásból, hogy a testet is az Isten ajándékának tekintjük és annak a kiművelése és azzal való helyes sáfárkodás megtanítása a protestáns nevelés egyik legszebb feladata.

A könyv részletesen tárgyalja mindazokat a gyakorlatokat, amelyek minden felszerelést nélkülözhetetlen, vagy osztott osztályok gyakorlatanyagát alkotják. A könyvet tehát olyan nevelők forgathatják nagy haszonnal, akik semmiféle felszerelést, vagy külön termet nem használhatnak. A gyakorlatok osztályok szerinti csoportosításban vannak és a nevelő helyesen összeválogatott óratervmintákat is kap, úgy a szabadban véghezvitt, mint a tornatermi foglalkozáshoz. A harmadik testnevelési óra gyakorlatanyaga is részletesen fel van dolgozva. A könyv minden testgyakorlat tanításával foglalkozó tanító kezében valóban nélkülözhetetlen.

A könyv ára 1.— P. Megrendelhető az ORTE hivatalában, Debrecen, Csapó-u. 1. sz. **Sós István.**

A Lélek Ösvényén. Imádságok, elmélkedések. Szemelvények a református keresztyénység életéből. Írták: dr. Tóth Endre és Márkus Jenő (Pápa—Tata). 120 oldal. A tetszetős formájú könyvecske első részében, különböző alkalmakra és ünnepekre szánt imádságok vannak; majd az Úrvacsoráról és bűnbánatról közöl 4—4 elmélkedést, az utóbbiakhoz hozzá alkalmazott imákat is. Majd szemelvények következnek a keresztyén hit- és erkölcsstanból. Végül „Reformátusok mindenütt“ összefoglaló cím alatt, a magyar egyházi viszonyokból kiindulva, szemlét tart a föld kerekén élő reformátusság felett. A könyvecske elsősorban az ifjúság számára készült s a szerzők konfirmációi ajándéknak szánták. Erre a célra mi is készséggel ajánljuk a közelgő konfirmációi időszak alkalmából. Megrendelhető a pápai református theologia címén. Ára ? (is.)

Szerkesztőváltás. Dr. Baltazár Dezső püspök az Országos Református Lelkészegetesület hivatalos közlönye, a *Lelkészegetesület* felelős szerkesztőségével Maklár Károly lelkipásztor, egyházkerületi főjegyzőt bízza meg.

Hírek az egyházmegyéből**BÉKÉSBÁNÁTI EGYHÁZMEGYE.**

A tanyákon élő 4000 református lelkigondozására rendszeres munka indul meg a *makói egyházban*. A tanyákat hat körzetre osztották be s mindenikben havonként kétszer istentiszteletet, a téli időszakban kéthetenként vallásos-estélyt is tartanak. Csodálatos az érdeklődés. „Hiába zuhog az eső — írja a makói „Harangzúgás“ című lap —, hiába van koromsötét: gyalogosan, vagy kocsikkal, lámpával felszerelve összejönnek a hívek annyian, hogy megtelnek az iskolák. És mikor jobb az idő, bizony szűknek bizonyulnak a tantermek, két székre tett deszkákkal kell a padok számát szaporítani. 80—100, de néhol 150—160 felnőtt ember jön össze állandóan. És nincs felemelőbb érzés, mint azt látni, amikor az ilyen esték után megindulnak az útakon a lámpások hazafelé. Világítanak a sötét éjszakában...“ A makói presbitérium egyenlő akarattal *tanyai segédlelkész állást* szervezett.

DEBRECENI EGYHÁZMEGYE.

Kávin-ünnepély Debrecenben. *Szabó István budapesti vallásnár előadása az Institutoról.* Ez esztendő március havában negyszáz esztendeje, hogy Kálvin János Bazelben megírta nagy művét, az Institutiót. Erre a nevezetes eseményre felfigyelnek mindenütt, ahol csak reformátusok élnek s mindenütt megemlékezések történnek a nagyjelentőségű évforduló kapcsán Kálvin főművéről, az Institutoról.

Ezt a megemlékezést Debrecenben legelsőbben a Kálvinisták Templomegyesülete és a „Vasárnap“ szerkesztősége végezte, amikor nagyszabású Kávin-ünnepély keretében emlékezett meg a negyszázéves Institutoról.

Az ünnepély a Kollégium dísztermében ment végbe március 22-én, vasárnap délután 6 órai kezdettel, melyet ez alkalommal zsúfolásig megtöltött az érdeklődők sokasága. Megjelent az ünnepélyen dr. Baltazár Dezső püspök is.

A műsort dr. Erdős József, a „Vasárnap“ társszerkesztője nyitotta meg, míg a műsor középpontjában Szabó István budapesti vallásnár, a „szent jobb“ tanulmány országosan és külföldön is ismert szerzője előadása állt a negyszázéves Institutoról és a mai kálvinizmusról.

Szabó István hatalmas előadásban ismertette az Institutio keletkezését, történetét, az 1536. Institutio felosztását, óriási hatását. Végül a kálvinizmust, mint a jövődől diadalmas világnézetét jelölte meg.

A műsornak a Kollégiumi Kántus művészi számai adtak keretet. A Kántust Szigethy Gyula főiskolai énektanár vezényelte.

Művészi élményt nyújtott Seprődy László, Kéry István, Papp Álmos, Zsádó Béla egyetemi hallgatók vonósnygyese. Orosz Árpád hittanhallgató éneke, kit Szabó Emil városi zeneiskolai tanár kísért zongorán.

Az ünnepélyen igen nagy tetszés mellett költeményeiből felolvasott az országosan ismert költő: Baja Mihály lelkipásztor, a Petőfi Társaság tagja.

A berettyóújfalusi református egyház abból az alkalomból, hogy új orgonáját felállította, 1936 április hó 5-én délután fél öt órakor orgonaavató ünnepélyt rendezett az alábbi műsorral:

1. LXXXIX. zsoltár 1. v. énekelte a közönség.
2. a) „Ne szállj perbe énvelem.“ (Változatok.)
b) Bach: Tokkata és Fuga. Az orgonán előadta: Árokháty Béla orgonaművész.
3. a) Stradella: Ima.
b) Bach: Latin himnusz, régi evangélikus egyházi ének. — Orgonakisérettel énekelte: Szabó Lajos énekművész.
4. „Az ég zenéje.“ Bibliai elmélkedés. Tartotta: Dr. Hajdú Gyula lelképásztor.
5. a) Liszt Ferenc: „Angelus“. (Liszt halálának 50. évfordulója alkalmából.)
b) Árokháty: „Pásztorének“. Az orgonán előadta: Árokháty Béla orgonaművész.
6. a) Giordani: „Fohász“.
b) Goldmark: „Szent dal.“
Orgonakisérettel mellett előadta: Szabó Lajos énekművész.
7. Dubois: „Ünnepi ének“. Az orgonán előadta: Árokháty Béla orgonaművész.
8. Hymnusz énekelte a közönség.

A művészi becsű új orgona Árokháty Béla meszteri kezei alatt mély hatást tett a nagyszámú közönségre, mely a műsor minden számát élénk érdeklődéssel kísérte. Az orgona a Rieger-gyár alkotása.

A debreceni református vallásoktató lelkésztestület március 23-án és 24-én a nem-református középiskolába járó mintegy hétszáz növendék számára csendes napokat rendezett. A megnyitó istentisztelet hétfőn reggel 9 órakor volt a Kistemplomban, melyet dr. Farkas Pál s.-lelkész végzett. Az istentisztelet után a növendékek öt csoportban hallgatták az előadásokat. Előadók voltak: Bolemányi Margitka, Kovács Olga, Solymár Gabriella, Kiss Margitka, Kristóf Ilonka, Szabó Etelka a leánynövendékek részére, míg a fiúknál dr. Módis László, Kiss-Antal Jenő, Kulcsár Dezső, Szenes László, Barcza Gedeon, Kalmár Lajos, Kulcsár Lajos, Kiss Lajos, Kiss István György Ferenc tartottak előadást.

A debreceni Keresztyén Ifjúsági Egyesület ez év januárjában a város megértő támogatásával utca-gyermek számára négyszobás napközi otthont nyitott meg. Az otthon reggel nyolctól nyitva van este hétig. A gyermekek száma naponta 120—140. A gyermekek csoportokat alkotnak. Fiúk a leányoktól, iskolakötelesek az iskolahagyottaktól külön vannak választva. A csoportok számára tartanak bibliaórák, mese-ének és játszóórák. Hetenként egyszer minden gyermek megfürdik a Népház fürdőjében.

A debreceni presbitérium új szervezeti szabályzatot készített, mely továbbra is fenntartja az egyházrészekre való tagozódást, de kimondja, hogy minden egyházrész lelképásztorát önállóan választja.

Presbiteri konferencia. A legutóbbi debreceni presbiteri gyűlés végén bejelentették, hogy a húsvéti ünnepkörben presbiteri konferenciát tartanak. Most ez a célkitűzés annyiban módosult, hogy a presbiteri konferenciát nem húsvét előtt tartják meg, amikor a nagyhéten minden templomunkban ünnepelőkészítő áhítatot tartanak, hanem ünnep-

utáni héten. A presbiteri konferencia tárgya lesz: a debreceni református egyház a statisztika tükörében.

Tanyamisszió. A debreceni nagy egyház szervezetének időszerű kiépítésével párhuzamosan mindinkább munkába veszi a tanyak lelkiz gondozását is. Ennek a munkának az alapvetését jelenti a presbitériumnak az a határozata, hogy Cserén és Fekete-földön két lelkészi lakást építenek.

Új szeretetház. Az Országos Református Szeretetszövetség új szeretetházat épített és rendezett be a községi szegényalapítványok összevonásával Kabán. Az új szeretetház negyven rokkantot és aggot fogad be. Lakói elsősorban a község és a vármegye területéről gyűlnek össze, de elkerül ide megpihenni egy-egy hányatott élet az ország legtávolabbi részéről is. Az országos Református Szeretetszövetségnek ez a 17. intézménye s az itt elhelyezett aggokkal és öregekkel a Szövetség rendszeres ápoltságainak a száma meghaladja az 500-at. A szeretetház ünnepélyes felavatása májusban lesz.

A nyíregyházi Leánykálvineum növendékei Földesen. Dr. Kiss Ferenc egyetemi professzor, Dobai Sándorné kálvineumi igazgató és Kovách Árpád zenetanár vezetésével március 29-én műsoros-estet tartottak. A nívós, eleven, gyönyörködtető műsor mindvégig fogva tartotta a közönséget. Dr. Kiss Ferenc egyetemi professzor megnyitó beszéde, Dobai Sándorné igazgató konferálása, Kovách Árpád tanár zongorázása, a növendékek tökéletes művészettel előadott számai, Kiss Sándor lelképásztor zárószavai, mint pompásan összehangolt varázsenekar röpitették a lelkeket magasabb régiókba, hol a szeretet és aldozat-készség világa van. Jó volt elfelejteni a ma napjait és nagyon áldott alkalom volt arra is, hogy egyrészt felmelegedjenek a hideg szívek, másrészt pedig, hogy az ősz Pátriárcha, a mindenki kedves Berta nénije, a növendékek önzetlen és szívből jövő munkájából tanuljunk valamit, és pedig azt, hogy „nem beszédben...“, hanem cselekedetben van erő. Az Országos Református Szeretetszövetség ezzel az esttel „szíveket vitt foglyul...“ a könyörületes országába s Földesen, az amúgy is nagy tábor, még nagyobb lett azokkal, akik itt és most indultak meg annak útján. Szeretetünk, hálaunk, tiszteletünk mellett csodálva adózunk Dr. Kiss Ferenc professzor úrnak, Dobai Sándorné igazgató önnagyságának, kedves Berta néniünknek, Kovách tanár úrnak és a Leánykálvineum művészgardájának, amiért olyan ernyedetlen kitartással mindent kockáztatva és semmitől vissza nem rettenve járják a falvakat, gyűjtögetve a filléreket az árvák számára. A földesi közönség csak viszontlátással búcsúzott kedves vendégeitől s amilyen szeretettel fogadta most is, ugyanolyan szeretettel várja a legközelebbi alkalmat, hogy művészetükben ismét gyönyörködjenek. Fény nevükre, áldás életükre! A kegyelem Istene áldja és szentelje meg további munkájukat! *Egy jelenvolt.*

NAGYSZALONTAI EGYHÁZMEGYE.

A Komádi Református Nőegylet Szeretevendégsége. Virágvasárnap este kedves ünnepe volt Komádi községének, ekkor tartotta meg a Református Nőegylet évi záró szeretetvendégségét impozáns

keretek között. A református iskola nagy termét zsúfoltan töltötte meg a hallgatóság, ahol megjelentek Komádi vezetőemberei élükön Percz István esperessel és Percz Istvánné esperesné, nőegyleti elnöknővel. Éneklés után Fejszcs Endre biharugrai református lelkész meglehangú imája és bibliamagyarázata nyitotta meg az estét. Lélekbe markoló szavakkal vetítette elénk Krisztust, Kit testszerint nem ismerhetünk, de annál inkább ismerhetünk és követhetünk lélekben. A műsor kiemelkedő számai a következők voltak: A polgári iskola növendékei két kis zindarabot adtak elő gyermeki egyszerűséggel és kedvességgel. A betanítás fáradságos és lelkes munkáját Szikszay Irén polg. iskolai tanárnő végezte, ki — önzetlenül — egyik legbuzgóbb tagja a Nőegyletnek. Ugyancsak Szikszay Irén adott elő egy szavaltot mély átérzéssel. Szavalaikkal kiemelkedtek még: Keresztessy Éva tanítónő behízelt hangjával és Vajó Zoltán Zsolt református segédlelkész előadói készségével. A KIE tagjai közül Gáll Géza és Szabó Zoltán ifjak egy párosjelenetet adtak elő. Énekszámakkal gazdagították műsorunkat: Kóti Rozika, ki csengő hangjával teljesen elbűvölte a hallgatóságot, Szűcs Endre körösszakáli református lelkész érces férfias hangjával ért el lelkes ovációt. A műsor után meleg hangulatban maradtak együtt még a jelenlevők. A bevételből, illetve önkéntes adományokból a Nőegylet 50 P-t a Református Szeretetszövetségnek küldött el, ezzel is bizonyítva, hogy: Komádiiban is lelkükön viselik az emberek az árvák és nyomorultak sorsát. Itt kell megemlégtünk, hogy a Nőegylet már a tél folyamán a szegény gyermekek felruházásában is résztvett és majd ötven gyermeket látott el meleg ruhával. A szeretetmunkák buzgó vezetője Percz Istvánné esperesné, ki fáradságot nem ismerve, dicséretreméltó munkát végez!

Nagyheti istentiszteletek Komádiiban. A Komádi református templomban a nagyhét minden estéjén hitébresztő istentiszteletek tartanak. Minden estén Krisztus urunk halála előtti napjainak szívbe-markoló jeleneteit vetítjük sorozatos előadásokban hallgatóink elé. Hisszük, hogy az elvetett mag nem marad gyümölcsözetlenül.

GYÁSZROVAT

Materny Lajos, a debreceni ágostai hitvallású evangélikus egyházközség első, szervező lelkipász-tota, a Tiszavidéki ágostai hitvallású evangélikus egyházmege nyug. főesperese, az ág. hitv. evangélikus Egyetemes egyház v. számszéki elnöke, törvényzéki bírāja, a Tiszai ág. hitv. evang. egyházkerület v. püspökhelyetes-főjegyzője, gyámintézeti elnöke, a debreceni Schaffer—Legányi-féle árva-nevelő intézetnek mindhaláláig fáradhatatlan hűséges elnöke, tart. cs. kir. hadnagy, stb. áldásos, munkás életének 87. évében március 25-én elhunyt. A debreceni Miklós-utcai templomban ravatalozták fel, amelyet nagy fáradsággal és hűséggel ő építtetett s amelyben évtizedeken át hirdette az Igét. Temetése március 27-én volt a debreceni új Köztemető ravatalozó épületének díszsarnokából. — Áldott legyen köztünk igaz emlékezete!

K Ü L Ö N F É L É K

Dr. Baltazár Dezső püspök úr Futó András püspöki titkárral együtt gyógykezelésre Karlsbadba utazott, ahonnan május elején térnek vissza. Azután konventi, egyházkerületi bizottsági üléseken vesz részt, majd generális vizitációt tart május 17-től május 23-ig a közép-szabolcsi református egyházmegeében püspök úr. Ez alkalommal meglátogatja Téglás, Bököny, Geszteréd, Balkány, Szakoly, Nyíradony, Nyírmihálydi, Nyírgelse, Nyírbogát, Encsencs, Pirícs egyházközségeit. Püspök úr kíséretében lesznek Makláry Károly egyházkerületi főjegyző és Futó András püspöki titkár.

D. Kovács Sándort, a dunáninnyi evangélikus egyházkerület püspökét a sámsönházi gyülekezet, melynek Kosuth Lajos is felügyelője volt, lelkipásztorává választotta.

Karai Sándor-alapítvány. Karai Sándor református kollégiumi igazgató úr elhunytával több irányból társadalmi megmozdulás történt, hogy nevére a Kollégiumban alapítványt tegyenek. Karai Sándor baráti köre indította meg márc. 8-án a gyűjtést 80 pengővel. A református gimnázium az iskola alapjaiból 100 P-t szavazott meg, a tanári kar tagjai közt 81 pengő, a gimnázium ifjúsága közt 74 pengő gyűlt össze. A Kollégium intézőtanácsa április 1-én tartott gyűlésén öt évre költségvetésébe illesztett 1000 pengőt. A Kollégium főiskolai tanári testülete részéről is megindult a gyűjtés, Dr. Sz. Kun Béla és D. Dr. Kállay Kálmán 10—10 pengőjével. Dr. Sz. Kun Béla egyetemi tanár úr az egyetemi diákjóléti bizottság nevében is küldött 10 pengőt, hálából Karai Sándornak az egyetemi ifjak iránt tanúsított áldozatra is kész jóakarataért. A gazdasági hivatal tagjai is 27 pengővel járultak az alapítványhoz. Csobán Endre városi főfelváltárnok úrnál különböző címektől már 200 pengő gyűlt össze. További adományokat a Kollégiumi Diákszövetség részéről vitéz Borbély Imre (városi takarékpénztár), a Csokonai Kör és Karai Sándor baráti köre részéről Csobán Endre városi főfelváltárnok (Városháza), a Kollégium s más iskolák részéről Jakucs István c. kollégiumi igazgató fogadta.

Lelkészszentelés. A folyó évi június hó 3-án tartandó lelkészszentelés ünnepi szónoka Püspök urunk megbízása folytán Dr. Farkas Pál debreceni központi lelkész lesz.

Kitüntetés. A Kormányzó úr Öfömlétsége *Szabdfly Elek* türkevei református kántornak ötven éven át kifejtett buzgó és eredményes munkássága elismeréséül a Magyar Érdemrend lovagkeresztjét adományozta.

Helyreigazítás Fejér Ferenc Pál kisvárdai segédlelkész első lelkészképesítő vizsgálatát nem elégséges, hanem jó képesítéssel tette le.

A debreceni Kollégiumi Kántus emlékünnepe. A debreceni Kollégiumi Kántus kegyes alapítói emlékezetére március 12-én kegyeles emlékünnepeket rendezett. Megnyitó beszédet mondott Dr. Erdős Károly egyetemi tanár, a Kántus felügyelő tanára. A műsort a Kántus énekszámai, szavaltok, zeneszámok tették változatossá.

Dr. Tavasz Sándor előadása Debrecenben. Dr. Tavasz Sándor kolozsvári theologiai tanár március 13-án délután előadást tartott a debreceni Déri Múzeum dísztermében az erdélyi ifjúság problémáiról. Megnyitó beszédet mondott Rugonfalvi-Kiss István egyetemi tanár. Bibliát magyarázott Uray Sándor lelkipásztor.

Debrecen lakossága. Most fejezték be a december végén megtartott népszámlálás adatainak összeszámlálását. A legújabb adatok szerint Debrecen lakossága 122,607 lélek.

A pesti református egyházmege új szabályrendeletet alkotott, melyben kötelezőleg kimondotta, hogy presbitériumok táncal egybekötött ünnepélyeket, bálokat, vagy majálisokat nem rendezhetnek. Lelkipásztorok táncvagyommal egybekötött jótékonyestélyek védnökségét nem vállalhatják.

A Lorántffy Zsuzsánna Egyesület központja nyilatkozatot tett közre, amely szerint több ízben előfordult, hogy vidéki nőegyesületek, amelyek Lorántffy Zsuzsánna nevét viselik, táncmulatságot rendeztek. Az egyesület ezért szükségesnek látja kijelenteni, hogy sohasem alkalmazta a jövendőlemezésnek ezt a módját. Egyesületi eszményének, a nagy fejedelemszónának neve ezt minden kétséget kizáróan hirdeti.

A „Boeskaik Otthon” megnyitása Hajdúszoboszlón. A kecskeméti református egyházmege az egyházmegei

lelkészegyesület vezetésében folyó évi május 15-én megnyitja Hajdúszoboszlón, a világhírű reuma-fürdő közvetlen közelében (a gyógyfürdőhöz 3 perc) szép csendes, árnyas kertben a tulajdonát képező 12 szobás „Bocskai Otthon”-t, mely míg egyrészt új építkezésével úgy a beteg, mint az egészséges ember teljes kényelmét szolgálja, másrészt családi jellegével igazi üdülést nyújt az Otthont igénybevevőknek. A „Bocskai Otthon” árai a következők: egyheti étkezés, lakás nélkül 17-50 P, egyheti pensio egyágyas szobával 35 P, egyheti pensio két személyre kétágyas szobában 63 P, egyheti pensio háromágyas szobában három személynek 90 P. Vacsora nélkül a heti árból személyenként 5 P számítódik le. Az ebéd három, a vacsora kétfogásból, a reggeli kávé, vagy tea, vagy tej és vaj 1 süteményből áll. Borralvaló nincs. Kiszolgálásért 10%-ot a fenti árakhoz hozzászámítunk. A „Bocskai Otthon” lakói számára kedvezményes orvosi kezelést biztosítunk. Bővebb felvilágosítást május 10-ig Okos Gyula református lelkész, Ókésce nyújt. Május 10-től pedig minden megkeresés a „Bocskai Otthon” vezetősége, Hajdúszoboszló, Dóró-zug 3. intézendő.

Nagyatádi Szabó István Emlékkönyv. Mayer János ny. földművelésügyi miniszter, a „Falú magyar gazda és földműves szövetség” elnöke vezetése alatt működő „Nagyatádi Szabó István Emlékbizottság” szerkesztésében kiadta a magyar nép e nagy fiának életét, politikai működését ismertető könyvét, amely gazdag anyagú *külforrás mindazoknak, akik a nemzetépítés nagy munkáján fáradoznak, de evangéliumi olvasmánya a falu népének és a falut igazán szerető embereknek is.* A könyvet Nagyatádi Szabó István mozgalmas pályafutásának számos fotografiai felvétele is díszíti. A könyv kiadásával az volt a cél, hogy Nagyatádi Szabó István történelmi emlékü szelleme, amely sohasem volt rendbontó és felforgató, töltsse be a magyar falvakat, ismét megerősödjön a földművestársadalom lelkében és a falu népe megismerve egykori vezérének életét, abból példát vehessen. *A könyv tiszta bevétel a terbe vett erdősokonyai síremlék javára lesz fordítva. Ravasz László püspök úr a könyvben közölt gyászbeszédéből idézzük e szavakat: „Micsoda nép volna az, melynek sok ily falusi bírója és sok ilyen minisztere volna. Szabó István nemcsak egy tehetséges politikai szereplő. Benne feltétlenül a magyar történelem lelke dolgozott. Szerette a földet, mint minden magyar gazda és nem magának szerezte meg, hanem a fajtájának. Ő volt az a magyar politikus, aki az utóbbi tíz esztendőben a legnagyobb kísértéseknek volt kitéve és ezek között a legbecsületesebben megállapodott... Családjá, vérei szeméből úgy pereg a könny a koporsó fedelére, mint a májusi zápor a hűtőre, melynek zenéjére boldogan alszik a gazda. Ilyen csendes, nyugodt lett az álma, mert érzé, hogy nő a vetés, az ő jétése...”* A fent említett cél elérésére érdekében arra kéri az Emlékbizottság nagytiszteletű lelkész urakat, hogy alkalmat találva *oda hassanak, hogy a hívek körében a tehetősebbek minél számosabban szerezzék meg a könyvet s az az egyesületek könyvtárában is elthont találjon.* A mű könyvkereskedői forgalomba nem kerül s a megrendelés Budapest, VIII., Rökk Szilárd-u. 31. sz. alá a Nagyatádi Szabó István Emlékbizottsághoz intézendő az összeg előre való beküldése ellenében. A könyv ára közületeknek, vállalatoknak, tehetősebbeknek a célra való tekintettel 10 pengő, népies kiadásban 5 pengő.

Dr. Inze Gábor református lelkész Nagypénteken, ápr. 10-én délután fél három órákor Úrvaország egybekötött istentiszteletet tart a wieni belvárosi református templomban (I., Dorotheer-gasse 16.), amelyre minden bécsi magyar református és evangélikus testvérünk hivatalos. A magyar evangéliumi keresztyének szeretik a templomot, aki közülük mozogni tud, évenként legalább kétszer: az esztendő utolsó napján és Nagypénteken elmegy a gyülekezeti istentiszteletre.

A legnépesebb vallások. A keresztyénség után a világ legnépesebb vallásai a következők: a konfuce és tao vallás Kínában (a világ lakosságának 18,3%-a), a hindu vallás Indiában (a világ lakosságának 12,8%-a), a buddhista vallás (a világ lakosságának 8,4%-a), a mohammedán vallás (a világ lakosságának 9,7%-a), a sinto vallás Japánban (a világ lakosságának 1,5%-a).

A Biblia hétszáz nyelven. Most jelent meg a Lukács evangéliuma az anganiwai nyelven. A bibliafordítások száma ezzel elérte a hétszázat. 1804-ben, mikor a bibliatársulat megalakult, 72 nyelvre volt lefordítva a Biblia. Húsz évvel azután már 100 nyelven olvasták az Isten Igéjét. Hetvennégy

évvel később 200 fordítás volt, további huszonnégy év meghozta a 300 fordítást, így tovább, egészen a mostani időkig, amikor már hétszáz nyelven olvashatják az Írást. Az utóbbi időben a Biblia Társulat átlag minden négy héten adhatott ki egy új fordítást.

Hányféle nyelven beszélnek a földön? A francia tudományos akadémia rendkívül érdekes jelentést adott, amely a világ valamennyi élő és holt nyelvének természetét és sajátosságát ismerteti. A jelentés összesen 6760 különböző nyelvet foglalkozik, de ezek közül ma csak 2796 nyelvet beszélnek ténylegesen a földön. A legelterjedtebb nyelv az angol, melyet 160 millió ember használ állandóan, mint anyanyelvét, de ehhez még további hatvan millió embert kell számítani, akik értik és beszélnek az angolt. Az angolt mint világnyelvet közvetlenül a német és az orosz követi, amelyet egyformán 90—90 millió ember beszél. A spanyol nyelvterület 75 millió emberre terjed ki, míg franciául és olaszul együtt csak 95 millió ember beszél. Érdekes, hogy a portugál nyelvet, melyet néhány évszázaddal ezelőtt úgyszólván az egész akkor ismert világon értettek, ma már alig harminc millió ember beszél.

Amerikai könyvterjesztés. Az Amerikai Egyesült Államokban történt az alábbi eset: Egy könyvkiadó vállalat új könyvnek megjelentetése előtt közzé tette, hogy a könyvbe akarattal egy sajtóhibát csuszattak be. A legelső olvasónak, aki a sajtóhibát felfedezi és bejelenti, harmincezer dollár jutalmat fog adni a vállalat. A hirdetés hatása abban mutatkozott, hogy két hét alatt kétszáz ezer példányt adtak el az említett könyvből.

Csehszlovákiában a csehek közlése szerint 1.800.000 protestáns van. Ezek közül 300.000 csehtestvér, 407.000 lutheránus, 219.000 református Szlovenszón, 178.000 német lutheránus Cseh- és Morvaországban, 5000 morvaegyházhoz tartozó, 6000 kongregacionalista, 4000 baptista és 9000 amerikai methodista. Van államukban 800.000 felekezeten kívüli, akik a róm. kath. egyházból váltak ki, amely egyház 1.800.000 lelket veszített 1918 óta.

A Máriapócsi Imakönyv (összeállította és kiadta a Máriapócsi Szent Bazilrendi Zárda Máriapócs 1936, a hajdudorogi püspöki főhatóság 449—1935. sz. jóváhagyásával Kapisztrán-nyomda, Vác) a görög kath. ifjúság számára c. könyv 18. lapján így oktatja a magyar gör. kath. ifjúságot: „Hogyan keletkeztek a különböző nem kath. felekezetek? Négyszáz évvel ezelőtt egyes róm. kath. papok fellázdattak a kath. egyház tanítása ellen, megtagadták az engedelmességet s új vallást alapítottak. Így jött létre... a kálvinista (református) vallás, amit Kálvin János vérengző természetű civil úr alapított... továbbá a rengeteg apró szekta, melyek csak abban egyeznek egymással, hogy a kath. egyházat gyűlölik.”

Százéves a Szózat. Most van száz esztendeje annak, hogy Vörösmarty csodálatosan szép ódája, a Szózat megszületett. Bár 1837 januárjában jelent meg először Kislaludy Auróráján, mégis minden valószínűség szerint már 1836-ban megírta Vörösmarty a Szózatot, mely Egressy Béninek 1843-ban keltezett dallamával együtt hamarosan szent éneke lett a magyarságnak. Ebben a korban a magyar líra csak a honfűti fájdalom és elkeseredés komor hangját tudta megszólaltatni s ez a fájdalom tetőpontját a XIX. század első évtizedeiben Kölcsey költészetében érte el. Ez a kétségbeesett hangulat uralkodott költészetünkben 1835-ig, mikor is gróf Széchenyi István „Hitel” című műve megpendíti az első hangot, amely bizakodással hirdeti a szebb jövőt. A költők verseiben csak hamar megzendült a bizakodó öröm és új lendület magvait hintik el milliók lelkében. Ez volt az a hangulat, amelyet Vörösmarty Szózat-a fejtett ki legerőteljesebben és késői századokra is a magyar nemzet legszentebb érzésévé avatott.

Erdélyben tilos minden magyar helységnev és utcanév. Temesvárról jelentik: A román belügyminiszter a városok polgármestereihez körrendeletet intézett, amelyben nyomatékosan figyelmezteti őket a régi magyar helységnevek és utcanévek használatát eltiltó rendelkezés betartására. A rendelet szerint az utcajelző táblákon és a cégtáblákon tilos minden magyar felírás. Megyék, városok és községek neveit csak románul szabad írni. Ujságokban és nyomtatványokban még zárjelben sem szabad feltüntetni a községek és utcák régi magyar neveit. Az intézkedés betartásának ellenőrzésével a ceruzahivatal és a rendőrséget bízták meg.

Rendeletről kötelezővé teszik a gyümölcsfák gondozását. A földművelésügyi minisztériumban rendelettervezet készült a gyümölcsfák védelmének és gondozásának kötelezővé tételéről. A rendelettervezet általában teszi kötelezővé a gyü-

mölcsfák védelmét. Az elv, hogy a védekezést önmaguktól elvégző gazdákat a gyümölcsexportnál és a belső piaci elhelyezésnél előnyben részesíti azokkal a gazdákkal szemben, akik gyümölcsöseiket elhanyagolják. Ezeket esetleg a piacokról is kiltitják. Szóba került egy másik megoldás is, amely az elsónél radikálisabb: a gazdasági felügyelőségek, esetleg egyéb szervek, amelyeket erre a célra hívnának életre, a gyümölcsfák kötelező tisztogatásának és gondozásának munkáját maguk végeznék el, azoknak a gazdáknak a költségére, akik gyümölcsöseiket elhanyagolják.

Jókai Mór levele. A levél 1895 április 24-én kelt, a címzett Szabó Gyula vaszari (Baranya m.) gyakornok, aki azt írta Jókainak, hogy térjen át a katolikus egyházba. Így szól a levél: „Tisztelt Uram! Nyitott ajtón méltóztatik zörgetni. Az én hitvallásom ugyanaz, ami a római és görög-katolikusoké s abban ez áll, hiszek egy közönséges keresztyén anyaszentegyházat: (latin Credoban) „Credo in unam sanctam ecclesiam catholicam.” A „katolikus” jelző semmi egyebet nem jelent, mint azt, hogy „közönséges”, amint-hogy Krisztus és az apostolok a keresztyén (ami így van írva magyarul, „quod iam derivatur non a „Cruce” = kereszt, sed a „Christiana”), tehát a keresztyén vallást, felség és szent alapítói minden nemzet, minden ország, minden népfaj számára alkották meg, közönségesen. Ezért is a protestánsok szónokai és írói mindenha tiltakoztak az „akatholikus” elnevezés ellen. Mi, jövőd hazánkat ugyanott keressük, ahol minden keresztyének: az égben, ugyanazon Szentháromság fényében, ugyanazon szenteknek boldogságában; de ha földi hazánk között kell választani, azt nem keressük sem Rómában, sem Görögországban, hanem itthon Magyarországon. Dicsértessék és követtessék a Jézus Krisztus.”

Huszonhatezer magyar gyermeket gondoztak a háború után Belgiumban. Ezeket a belga családokat ez év májusában meghívják hazánkba, egyrészt, hogy meglátogathassák gondozottaikat, másrészt, hogy megismerjék Magyarországot.

A Hiszekegyet és a Miatyánkot az egész gyülekezet fennhangon szokta elmondani itt; lélekbemarkoló hallani a hatalmas biznyságtételt — írja egy nőtestvérünk, aki a Berlin melletti Steglitzben vett részt egy protestáns istentiszteleten. A templom minden istentisztelet alkalmával zsúfolásig megtelik.

HIVATALOS ÉRTESÍTÉS

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

938—1936. szám.

KÖRLEVÉL.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak a tanítói és óvónői okleveleknek választás szempontjából való értékelésének szabályozása tárgyában 92—1936. éln. szám alatt valamennyi Közigazgatási Bizottság és valamennyi kir. Tanfelügyelőhöz intézett rendeletének másolatát a nagytiszteletű iskolaszéki elnök urakkal és az érdekeltekkel tudomásulvétel és alkalmazkodás céljából közlöm.

„Az 1934. évi 69.030—1934. VI. sz. rendelettel felhívtam Címet, hogy a nem állami népiskolai tanítói, valamint a nem állami óvónői államsegélyes állások betöltésének elbírálásánál feltétlenül figyelemmel kell lenni arra, hogy az „alkalmazásoknál csakis oly tanerők vétessenek figyelembe, akik tanítói (óvónői) képzésüket már régebben megszerzték, tanítói (óvónői) oklevelük legalább *jórendű*, alkalmaztatásukat súlyos családi, szociális és egyéb méltányos körülményeik, rászorultságuk, kifogástalan erkölcsi és társadalmi magatartásuk igazolja.”

E rendeletben felhívtam Címet, hogy ha az itt közölt szempontokra az iskola (óvoda) fenntartó nem lenne figyelemmel s az üresedésben levő tanítói (óvónői) állásra oly kezdő tanítót, tanítóöt óvónőt választana meg, ki e feltételek szerint nem tekinthető alkalmazhatónak, úgy a választás jóváhagyásának és fizetéskiegészítő államsegély kiutalásának megtagadása iránt tegyen hozzám indokolt javaslatot.

E rendelet kibocsátása óta ismételtelen felmerült érdeklődések tekintettel az alkalmazás szempontjából a tanítói, tanítónői és óvónői oklevél értékelésének módját az alábbiakban szabályozom:

A tanítói (tanítónői) oklevélben az érdemjegyek száma 25, az óvónői oklevélben az érdemjegyek száma 18. Az ok-

levél értékének az alkalmazhatóság szempontjából való megállapításánál az oklevélben szereplő minden érdemjegy figyelembe veendő.

Mind a tanítói, mind az óvónői oklevél értékének megállapításánál alapelv: *jeles* rendű oklevélben elégséges nem lehet. *Jó* rendű már az oklevél akkor is, ha 24, illetőleg óvónőknél 17 jeles és jó mellett egy elégséges érdemjegy szerepel.

Jeles rendű még a tanítói oklevél, ha abban 21 jeles érdemjegy mellett legfeljebb 4 *jó* érdemjegy van.

Jó rendű még a tanítói oklevél, ha a jeles és jó érdemjegyek mellett legfeljebb 4 az *elégséges* érdemjegyek száma.

További bizonytalanság elkerülése végett közlöm, hogy az 1925 előtt kiadott tanítói oklevélben 24, a tanítónői oklevélben pedig 25 jegy van, sőt az 1925 óta kiadott ilyen oklevelekben is csak 24 érdemjegy van abban az esetben, ha a természetrajzból és kémiából nem két, hanem csak egy jegyet irtak be. Ezekben az esetekben is csak az itt jelzett módon állapítható meg az ily oklevél értéke, vagyis 20 jeles mellett 4 jó érdemjeggyel még *jeles*, 20 jeles és jó mellett legfeljebb 4 elégséges érdemjeggyel még *jó* rendűnek minősül az ily tanítói oklevél.

Jeles rendű még az óvónői oklevél, ha abban 15 jeles mellett legfeljebb 3 *jó* az érdemjegyek száma.

Jó rendű még az óvónői oklevél, ha abban a jeles és jó érdemjegyek mellett legfeljebb 3 az elégséges érdemjegyek száma.

Végül arra is felhívom Cím figyelmét, hogy 1924-ig a tanítók (nők) és óvónők osztályozásánál 5 érdemjegy szerepelt, miért is az 1924. év előtt kiadott oklevelek érdemjegyeit a 38,766—1924. VI. ü. o. számú rendelet értelmében az általános értékmegállapítás előtt át kell számítani úgy, hogy a kitünő (1) és a jeles (2) érdemjegyek mind jelesnek (1) veendők. Az ily tanítói oklevél tehát még jeles rendű akkor, ha abban a kitünők és jelesek mellett legfeljebb 4 jó; jó rendű még akkor, ha a kitünők, jeles és jó érdemjegyek mellett legfeljebb 4 az elégséges érdemjegyek száma.

Mínt hogy az 1928 előtt kiadott óvónői oklevelek az általános osztályzatot is tartalmazták, ez elfogadandó, de a fentiek szerint az 1924. év előtti kitünő rendű óvónői oklevél jeles rendűnek minősül.

Debrecen, 1936 március 16.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1006—1936. szám.

KÖRLEVÉL.

Felhívom a közép és középfokú tanintézetek tekintetes igazgatóságának figyelmét a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr kiadásában megjelenő „Hivatalos Közlöny” f. hó 15-én megjelent 6. számában 6495—1935. éln. szám alatt az iskolai formaruhák bevezetése körül követendő eljárás tárgyában közzétett rendeletére és utasítom, hogy az abban foglaltakhoz alkalmazkodik a szíveskedjenek.

Debrecen, 1936 március 19.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1080—1936. szám.

KÖRLEVÉL.

Tudomásulvétel és alkalmazkodás céljából közlöm, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr 44.075—1936. V. 3. ü. o. szám alatt kelt rendeletére a zeneoktatók képzése tárgyában a középiskolákra vonatkozóan 31,497—1936. V. 1. szám alatt kiadott rendeletével hatályát a polgári iskolákban, felső kereskedelmi iskolákban és a velük kapcsolatos internátusokban esetleg folyó fakultatív zeneoktatásra is kiterjesztette.

Debrecen, 1936 március 26.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1108—1936. szám.

KÖRLEVÉL

a magyar dal ismertetése tárgyában.

Az utóbbi években a divatos (modern) zene elfordítja a magyar tanulóifjúságot a magyar zenétől és a fiatal nemzedék érzeke a magyar dal iránt elhalványodik. Nemzet-

nevelés szempontjából igen fontosnak tartom, hogy a magyar tanulóifjúság a magyar dalt meggyőzőerejű bemutatások útján megismerje.

A megromlott közlések és divat erejét éppen az az ifjúság hivatott megtörni, amelyet a középiskola magyaros irányban nevelt.

Erre való tekintettel utasítom a főhatóságom alatt álló iskolák igazgatóit, hogy a magyar népdalnak ápolása és művelése érdekében az iskolai ünnepeken a magyar dalt nagyobb szerephez juttassák.

Debrecen, 1936 március 30.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1150—1936. szám.

KÖRLEVÉL.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr 32.488—1936. V. 1. úgyszám alatt kelt megkereséséből tudomásomra jutott, hogy Dr. Fenyves Ferenc budapesti lakos „Univerz” néven sok helyütt idegen nyelvi tanfolyamokat szervez.

Mihez tartás végett közlöm a főhatóságom alatt álló iskolák igazgatójaival, hogy e tanfolyamok részére iskolai helyiségek át nem engedhetők és azokkal kapcsolatban a tanártestületek tagjai semilyen szerepet nem vállalhatnak. Debrecen, 1936 április 1.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1183—1936. szám.

PÁLYÁZAT

középiskolai tanárok részére rendezett történelmi tanfolyamra.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Minisztérium megbízásából a budapesti m. kir. Középiskolai Tanárképző-intézet 1936. évi június hó 25-től július hó 15-ig három hétig tartó történelmi tanfolyamot rendez középiskolai tanárok részére.

A tanfolyamon *Alföldi András, Domanovszky Sándor, Gerevich Tibor, Hajnal István, Halasy-Nagy József, Heller Farkas, Huszti József, Kornis Gyula, Lukinich Imre, Szeffjű Gyula* egyetemi ny. r. tanárok és *Dékány István* egyetemi c. ny. rk. tanár tartanak a történelem, művészettörténet, gazdaság- és társadalomtörténet köréből és ezen tárgyak középiskolai tanításáról előadásokat. Az előadó tanárok vezetésével történelmi emlékek és gyűjtemények tanulmányozásában is részt vesznek a tanfolyam hallgatói.

A tanfolyamon olyan működő középiskolai tanárok vehetnek részt, akiknek egyik szaktárgyuk a történelem.

A felvételüket kérő tanárok a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszterhez címzett folyamodványukat intézetük igazgatója útján nyújtják be a Tanárképző-intézet elnökségéhez. A folyamodványban fel kell tüntetni a következő személyi és szolgálati adatokat:

- a) A folyamodó neve és szolgálati állása (rendes vagy helyettes tanár),
- b) szaktárgyai,
- c) életkora és szolgálati ideje,
- d) egyetemi tanulmányainak helye és ideje,
- e) az intézet amelyben szolgálatot teljesít.

Az igazgatóság minden folyamodványhoz külön-külön zárt borítékban mellékeli a felvételre vonatkozó javaslatát, s a folyamodványokat legkésőbb folyó évi április hó 30-ig megküldi a budapesti m. kir. Középiskolai Tanárképző-intézet elnökségének (Budapest, VIII. Múzeum-körút 6—8. szám).

A tanfolyamon 40 középiskolai tanár vehet részt tanulmányi ösztöndíjjal. Vidéki tanárok 150 (százötven) pengő, budapesti, budapestkörnyéki és szerzetesrendi tanárok 75 (hetvenöt) pengő ösztöndíjban részesülhetnek. Ösztöndíj nélkül való felvételért is lehet folyamodni.

A folyamodókat felvételükről a Tanárképző-intézet elnöksége értesíti. A tanfolyamon részvevő tanárok 1936. évi június 25-én csütörtökön reggel 1/28 órakor jelentkeznek a Tanárképző-intézet hivatalában (Budapest, VIII., Múzeum-körút 6—8. sz.)

Aki a kitűzött időben bármilyen ok miatt nem jelenik meg, ösztöndíjban nem részesülhet.

Debrecen, 1936 április hó 2.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1184—1936. szám.

KÖRLEVÉL

tanulmányi kirándulások tárgyában.

Az IBUSZ RT. igazgatósága az általa a múlt 1934—35. tanév végére tervezett nagy olaszországi reprezentatív tanulmányi kirándulást, amelyre a közép- és középfokú iskolák igazgatóságainak figyelme a 35.600—1935. sz. VKM rendelet folytán annak idején felhivatott, valuta beszerzési nehézségek miatt nem rendezhette meg.

Nevezett RT. igazgatósága a szó alatti olaszországi tanulmányi kirándulást a folyó 1935—36. tanév végén ohajtja rendezni.

Az a körülmény, hogy a vállalat értékes tapasztalatok, hasznos szakmabeli összeköttetések birtokában van, továbbá hogy a vállalat az „Association des Grandes Organisations Nationales de Tourisme et Voyage” Szövetségébe tömörült nagy nemzeti utazási vállalatok tagja, lehetővé teszi, hogy a vállalat társasutazások részére olyan előnyöket biztosítson, amelyeket egyes iskolák nyújtani nem tudnak.

Az említett vállalat a m. kir. államasvutak hivatalos menetjegyjelöltje. Ez a körülmény biztosítékot nyújt az iránt, hogy a vállalat által rendezett tanulmányi kirándulások szakszerűen bonyolíthatnak le.

Ezekre való tekintettel az Idegenforgalmi Beszerzési Utazási és Szállítási RT. kirándulásait ajánlom a közép- és középfokú iskolák igazgatóságainak figyelmébe.

Debrecen, 1936 április 2.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1221—1936. szám.

KÖRLEVÉL.

Felhívom a nagytiszteletű esperes és lelkész urak figyelmét a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr kiadásában megjelenő „Hivatalos Közlöny” folyó hó 1-én megjelent 7. számában 760—1936. eln. szám alatt a népiskolákra vonatkozó 11.000—1935. M. E. rendelet végrehajtása tárgyában közzétett rendeletére és utasítom, hogy az ébb n foglaltakhoz alkalmazkodni szíveskedjenek.

Debrecen, 1936 április 4.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázati hirdetés.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata által, a református elemi népiskolai tankönyvek irására meghirdetett pályázat kiegészítéseképpen közöljük, hogy minden tankönyv kézirat 3 (három) példányban írógéppelve nyújtandó be a meghirdetett helyre 1936 december hó 31-ig.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda vállalata.

Kérelem.

A főtiszteletű és nagyméltóságú Püspök úr 876—1936. sz. szíves engedélye alapján ezúton keresem Kandó Ferenc (anyja Pásztor Észter, apja Kandó Ferenc) születési anyakönyvi kivonatát.

Nevezett 1800-as években 1780—1840 közötti időben született.

Mivel rendkívül fontos családi érdekek fűződnek e születési anyakönyvi kivonat meglétéhez, igaz hálával és tisztelettel kérem a Nagytiszteletű Lelkipásztor urat, ne sajnálják az időt és nézzék meg, vajjon nem anyakönyvükben van-e nevezett születése bejegyzése? Ha igen: költségemre utánvétellel méltóztassék az illető Lelkipásztor úr az anyakönyvi kivonatot címemre megküldeni.

Szeretetteljes kérelemmel és hálás köszönettel:

Szentmártonkőta (Pest m.), 1936 április 1.

Kandó Bertalanné,
m. kir. rendőrkapitány özvegye.

TARTALOM:

Dr. Baltazár Dezső: A húsvéti kő.
 Baja Mihály: Húsvéti hit.
 Görömbey Péter: A biharmegyei hajdúvárosok történetéből.
 Baráth Imre: Templomkéregetők az ősmagyarok hazájából.
 Tamás Ferenc: A német keresztyénség nehéz órái, különös tekintettel a protestantizmus helyzetére
 Keeskés Gyula: A püspökiadányi Rákóczi-harang.
 Tudomány és irodalom.
 Hírek az egyházmegyékből.
 Gyászrovat.
 Különlélek.
 Hivatalos értesítés.
 Pályázatok.

SESZTINA LAJOS

Alapította 1819-ben Sesztina János vasnagykereskedése
 Telefon 6. és 15—48. Debrecen.

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák
 Magyar gyártmányú zománc-edények,
 zsír-bödönök, disznóölő-kések, húsvágó-gépek

**! Földek, házak,
 telkek eladása,
 vétele, bérlete**

ügyében forduljon bizalommal

DIENES JÓZSEF

O. F. B. ingatlanforgalmi irodájához
 Debrecen, Fűvészkert-utca 16.

SZABÓ GYULA**egyházi és iskolai zeneművei:**

Magyar díszéreték (40 vallásos ének, vegyes-
 és férfikarra, valamint magánénekre,
 orgonakísérettel). Ára: 2—P.

Református temetési énekek (20 halotti férfi-
 kar). Ára: 2—P.

Miatyánk (melodráma, orgonakísérettel). —
 Ára: —50 P.

Dalok az édesanyámról (12 dal kétszólamra,
 iskoláknak). Ára: 1—P

25 elő- és utójáték orgonára (tizenkét magyar
 szerző műveiből összeállítva). Ára: 1—P.
 Fenti művek az összeg előzetes beküldése
 ellenében megrendelhetők a szerzőnél: Szabó
 Gyula református orgonista-kántornál, Tisza-
 földváron (Szolnok vm.)

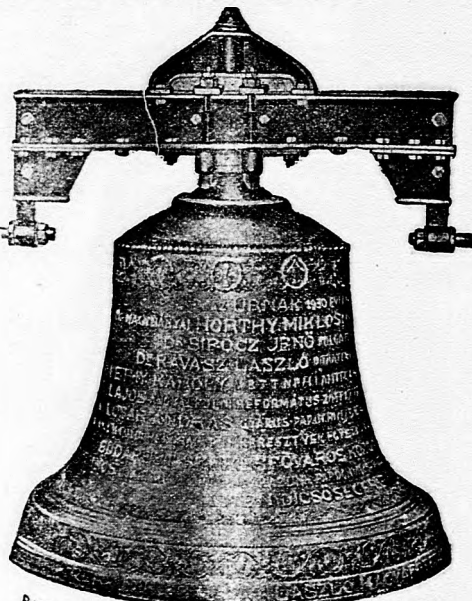
Magyarország aranykoszorús mestere**Szlezák László**

harang- és ércöntöde, harangfelsze-
 relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-UTCA 77.

és Petneházy-u. 78. sz. egyesített telken, de a
 gyár bejárata: VI., Petneházy-u. 78. sz. alatt.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

BUDAPEST-ANYÓFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE
 KÉSZÍTETT HARANG, MELVET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
 AVATÓTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél

Az 1900. évi párisi világiállításon díszoklevéllel,
 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel,
 az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormány-
 díszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székes-
 fehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy
 aranyéremmel kitüntetve. 1930. évi nemzetközi vá-
 sáron emléklappal kitüntetve.

**A budapesti Bazilika 7945 kilogram-
 mos új harangja gyáramban készült.**

**Kályhák, tűzhelyek, zománc-
 edények** előnyösen vásárolhatók jótállással

TÓTH GYULA

vasüzletében
DEBRECEN, VÁROSHÁZA ÉPÜLET.